

Rhaglen Gyflawn

Gwasanaeth Democratiaeth
Swyddfa'r Cyngor
CAERNARFON
Gwynedd
LL55 1SH

Cyfarfod

CYNGOR YMYNGHOROL SEFYDLOG ADDYSG GREFYDDOL (CYSAG)

Dyddiad ac Amser

2.00 y.h., DYDD MERCHER, 14EG MEHEFIN, 2017

Lleoliad

Siambr Dafydd Orwig, Swyddfa'r Cyngor, Caernarfon LL55 1SH

Pwynt Cyswllt

Glynda O'Brien

01341 424301

glyndaobrien@gwynedd.llyw.cymru

(Dosbarthwyd: 06.06.17)

CYSAG

AELODAETH (7)

Plaid Cymru (4)

Y Cynghorwyr

Menna Baines

Judith Mary Humphreys
Paul John Rowlinson

Elin Walker Jones

Annibynnol (3)

Y Cynghorwyr

Richard Medwyn Hughes

Mike Stevens

Dewi Wyn Roberts

Aelodau Ex-officio

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor – Y Cynghorwyr Annwen Daniels ac Annwen Hughes

Cristnogion a Chrefyddau Eraill

Disgwyl Enwebiad
Dr W Gwyn Lewis
Mrs Elizabeth Roberts
Cynrig Hughes
Eirian Bradley Roberts

Yr Eglwys Fethodistaidd
Eglwys Bresbyteraidd Cymru
Undeb Bedyddwyr Cymru
Yr Annibynnwyr
Yr Eglwys Gatholig

Athrawon

Alwen Watkin
Miriam A. Amlyn
Cathryn Davey
Heledd Jones
Disgwyl Enwebiad

ASCL
NAS/UWT
UCAC
NUT
ATL

Aelodau Cyfetholedig

Gwyn Rhydderch
Parchedig Aled Davies

R H A G L E N

1. GWEDDI

2. ETHOL CADEIRYDD

I ethol Cadeirydd i'r Pwyllgor hwn am y flwyddyn 2017/18.

3. ETHOL IS-GADEIRYDD

I ethol Is-gadeirydd am y flwyddyn 2017/18.

4. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

5. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant personol.

6. MATERION BRYS

I nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

7. COFNODION

5 - 9

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfod o CYSAG a gynhaliwyd ar 9 Mawrth 2017.

(Copi'n amgaaedig)

8. HUNAN ARFARNU YSGOLION

10 - 24

(a) I dderbyn, er gwybodaeth, ffurflen monitro adroddiadau Hunan Arfarniadau ysgolion ar gyfer cyfnod y Gwanwyn i Haf 2017.

(Copi'n amgaaedig)

(b) I gyflwyno crynodeb o Hunan Arfarniad yr ysgolion canlynol:

- (i) Ysgol Glanymor, Pwllheli
- (ii) Ysgol Talysarn

- (iii) Ysgol Bro Hedd Wyn
- (iv) Ysgol Llanllyfni
- (v) Ysgol Bro Tegid

(Copïau'n amgaeedig)

9. **CYFLWYNIADAU**

I dderbyn cyflwyniadau gan gynrychiolwyr ysgolion ar arferion da / pryderon mewn addysgu Addysg Grefyddol.

10. **CYMDEITHAS CYSAGAU CYMRU**

25 - 43

- (a) I dderbyn cofnodion drafft cyfarfod Cymdeithas CYSAGau Cymru a gynhaliwyd ar 3 Mawrth 2017.

(Copi'n amgaeedig)

- (b) I ystyried enwebiadau ar gyfer Pwyllgor Gwaith Cymdeithas CYSAGau Cymru.

(Copi'n amgaeedig)

C.Y.S.A.G. - CYNGOR YMGYNGHOROL SEFYDLOG AR ADDYSG GREFYDDOL 09/03/17

Yn Bresennol: Y Cynghorydd Selwyn Griffiths - Cadeirydd

Aelodau Cyngor Gwynedd : Y Cynghorwyr Annwen Daniels, Tom Ellis,

Cristnogion a chrefyddau eraill: Dr Gwyn Lewis (Eglwys Bresbyteraidd Cymru)

Athrawon: Miriam Amlyn, Heledd Jones, Alwen Watkin

Swyddogion: Mai Bere (Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol), Glynda O'Brien (Swyddog Cefnogi Aelodau)

GwE: Miss Bethan James (Ymgynghorydd Her)

Ymddiheuriadau: Y Cyng. Jean Forsyth, Cathryn Davey (Undeb Athrawon), Mr Cynrig Hughes (Yr Annibynwyr), Mrs Elizabeth Roberts (Undeb Bedyddwyr Cymru).

1. GWEDDI

Agorwyd y cyfarfod gyda gweddi gan y Cynghorydd Selwyn Griffiths.

2. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

Cymerodd y Cadeirydd y cyfle, yn wyneb y ffaith mai hwn ydoedd cyfarfod olaf CYSAG cyn Etholiad y Cyngor ar 4 Mai 2017, i ddiolch i'w gyd-aelodau am yr anrhydedd o gael bod yn Gadeirydd CYSAG ac am eu gwasanaeth a'u cyfraniad i waith CYSAG dros y blynnyddoedd diwethaf. Dymunwyd yn dda i'r rhai hynny oedd yn bwriadu ymddeol fel Aelodau ac i'r rheiny a fyddai'n sefyll etholiad ym mis Mai. Yn yr un modd diolchodd i'r swyddogion am eu cefnogaeth hwythau iddo tra yn y Gadair.

3. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd y Cynghorydd Selwyn Griffiths fuddiant personol mewn perthynas ag Eitem 6 (b) (ii) Hunan Arfarniad Ysgol Borth y Gest oherwydd ei fod yn llywodraethwr yn yr Ysgol honno.

'Roedd o'r farn nad oedd y buddiant yn rhagfarnu ac ni adawodd y Siambr yn ystod y drafodaeth ar yr eitem hon.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 2 Tachwedd 2017 fel rhai cywir.

5. HUNAN ARFARNIADAU YSGOLION

- (a) Tywysodd y Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol yr Aelodau drwy daflen a gyflwynwyd yn nodi crynodeb o ganfyddiadau ysgolion gan dynnu sylw mai 3 ysgol gynradd a oedd wedi eu harolygu gan ESTYN yn ystod tymor yr Haf 2016 ynghyd ag 6 ysgol gynradd yn ystod cyfnod tymor yr Hydref 2016.
- (b) Mewn ymateb i sylw wnaed gan Aelod ynglŷn â therminoleg ESTYN o'r farn "digonol" yn hunan arfarniad Ysgol Maenofferen, nododd Ymgynghorydd Her GwE bod y frawddeg "gofal, cymorth ac arweiniad" yn rhan o faes ehangach a thynnwyd sylw bod y geiriau "effeithiol, llwyddiannus, cadarn, buddiol" yn cyfeirio at "da" a oedd yn berthnasol i Addysg Grefyddol.
- (c) Cyfeiriwyd at Hunan Arfarniadau'r ysgolion unigol canlynol
- (i) Ysgol Bodfeurig
  - (ii) Ysgol Borth-y-gest
  - (iii) Ysgol Bro Cynfal
  - (iv) Ysgol Cae Top
  - (v) Ysgol Llanbedr
  - (vi) Ysgol Maenofferen
  - (vii) Ysgol Penybryn Tywyn
  - (viii) Ysgol Rhiwlas
  - (ix) Ysgol Waunfawr

Nododd Ymgynghorydd Her GwE bod ansawdd yr Hunan Arfarniadau wedi gwella ond bod rhai gwendidau yn parhau, oherwydd nad oedd ysgolion wedi craffu'r canllawiau yn ddigonol a'r angen i dderbyn canllawiau cliriach.

Yng nghyd-destun Ysgol Maenofferen, tynnwyd sylw penodol at y cyfeiriad o lefelau disgyblion ar ddiwedd Blynyddoedd 3, 4, a 5.

Nodwyd bod Hunan Arfarniad Ysgol Cae Top wedi ei lunio ar ddull gwahanol ac wedi derbyn arolygiad ardderchog yn ddiweddar.

Cyfeiriwyd at Hunan Arfarniad Ysgol Penybryn Tywyn a oedd yn rhoi blas o'r gwersi.

PENDERFYNWYD: Derbyn a nodi cynnwys yr arolygiadau a'r hunan arfarniadau a gofyn, yn unol â'r drefn, llongyfarch yr ysgolion uchod am eu hymdrechion i gyrraedd y graddau.

6. DIWEDDARIAD GAN YR YMGYNGHORYDD HER

(a) Addysg Grefyddol a'r Cwricwlwm am Oes

Atgoffwyd yr Aelodau o brif argymhellion Yr Athro Graham Donaldson fel rhan o'r cwricwlwm "Dyfodol Llwyddiannus" neu Gwricwlwm am Oes, Cwricwlwm i Gymru. Un o'r egwyddorion hynny ydoedd i'r cwricwlwm gael ei weithredu o'r gwaelod i fyny a'i fod yn addas i'r ardal leol. I'r perwyl hwn, roedd CYSAGau lleol yn enghraifft dda i allu dylanwadu ar gwricwlwm lleol.

Ymhelaethwyd ymhellach o'r pedwar diben wrth wraidd y cwricwlwm newydd arfaethedig sef cefnogi plant a phobl ifanc i fod yn:

- Ddysgwyr uchelgeisiol, galluog sy'n barod i ddysgu drwy gydol eu hoes
- Cyfranwyr mentrus, creadigol sy'n barod i chwarae eu rhan yn llawn yn eu bywyd a'u gwaith

- Dinasyddion egwyddorol, gwybodus yng Nghymru a'r byd
- Unigolion iach, hyderus sy'n barod i fyw bywyd gan wireddu eu dyheadau fel aelodau gwerthfawr o gymdeithas

Un o'r tasgau i'w wynebu ydoedd sicrhau bod y cwricwlwm yn cael ei ddatblygu i ymateb i'r dibenion uchod.

Ymhelaethodd Ymgynghorydd Her GwE ei bod yn rhan o Banel Ymgynghorol a'u bod wedi cwrdd i geisio llunio arweiniad ar "beth yw addysg grefyddol". Yn sgil y gwaith hwn, cyflwynwyd i'r Aelodau ddatganiadau ar "beth yw Addysg Grefyddol dda" a gofynnwyd iddynt mewn parau drafod os oedd y datganiadau yn cyfrannu at y pedwar diben a chonsensws yr Aelodau ar y cyfan ydoedd bod y datganiadau yn ddigon clir ac yn gymwys i'r pedwar diben.

O ran y camau nesaf, anogwyd yr athrawon a oedd yn bresennol i brofi'r uchod yn eu hysgolion i weld os ydynt yn gyfforddus gyda'r datganiadau, a.y.b. ac anfon unrhyw sylwadau o ran adborth yn ôl i Ymgynghorydd Her GwE.

(b) TGAU / Safon Uwch

Esboniodd yr Ymgynghorydd Her bod dirprwyaeth o'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol wedi cwrdd gyda Mr Gareth Pierce, CBAC, a oedd wedi derbyn neges glir bod pryder ynglyn a chyflwyno manyleb TGAU Medi diwethaf a rhoddwyd pwysau arnynt i'w ohirio am flwyddyn. Erbyn hyn nodwyd bod y fanyleb wedi cyrraedd. Nodwyd bod athrawes arweiniol GwE (Mefys Jones) yn gweithredu'n effeithiol mewn ymgynghoriad gydag athrawon Gwynedd a Môn ac y byddai deunydd ar gael erbyn Mehefin / Gorffennaf.

Mewn ymateb i'r uchod mynegwyd bryder ymhlith yr athrawon ynglyn a'r newidiadau i'r fanyleb TGAU a'r ffaith bod ysgolion angen dechrau'r gwaith cwrs yn fuan a ddim deunyddiau Cymraeg ar gael, ac y byddai canlyniadau ysgolion yn dioddef.

Deallir bod llawer o ysgolion yn Ne Cymru yn cynnig Manyleb A fel cwrs dewisol, a Manyleb B fel un statudol. Pwysleisiwyd bod Addysg Grefyddol yn ofyniad statudol ar gyfer pob disgybl a bod angen i ysgolion ddehongli'r gofynion yn drylwyr yn unol â'r ddeddf. Yn ogystal, gellir darparu rhaglen astudio sy'n cyfeirio at y gofynion ac yn cynnig gymwysterau priodol eraill e.e. Bagloriaeth Cymru.

(c) Adnoddau Addysg Grefyddol

Cyfeiriwyd at y cyhoeddiadau canlynol ar gyfer adnoddau:

- Dau rifyn o E-gylchgrawn Addysg Grefyddol wedi eu cyhoeddi ar gyfer Cyfnod Allweddol 3
- Podlediadau – pytiau o raglenni'r BBC "Bwrw Golwg"
- Erthyglau gan dri awdur (Noel Dyer, Huw Dylan a Catrin Roberts) sydd wedi bod yn cydweithio yn ddiweddar

(ch) Canlyniadau Allanol

Adroddodd Ymgynghorydd Her GwE bod canlyniadau haf 2016 yn gyffredinol yn dda iawn gyda bechgyn yn gwneud cynnydd da a'r bwllch yn cau rhwng perfformiad y merched a'r bechgyn.

Mynegwyd pryder gan aelod bod ysgolion yn colli athrawon sydd yn arbenigo mewn addysg grefyddol ac yn hyn o beth bod statws y pwnc yn cael ei golli.

Mewn ymateb, nododd Ymgynghorydd Her GwE bod ysgolion yn gorfod cydweithio oherwydd yn bennaf toriadau cyllidol ac o'r herwydd nad oedd Penaethiaid Adran mewn rhai ysgolion. O ran statws y pwnc, nid oedd arolygiad thematig diwethaf ESTYN ar Addysg Grefyddol yn nodi pryder o ran ansawdd gwersi athrawon nad oeddynt yn arbenigwyr yn y pwnc.

Penderfynwyd: Derbyn, nodi a diolch i'r Ymgynghorydd Her am y wybodaeth uchod.

7. CYNLLUN GWEITHREDU CYSAG GWYNEDD

Cyflwynwyd cynllun gweithredu am y flwyddyn 2016-17.

Cyfeiriwyd, yn ei absenoldeb, at sylw anfonwyd gan Mr Cynrig Hughes ynglyn ag arsylwi arfer dda yn yr ysgolion ac roedd o'r farn y dylid gwneud ymgais yn weddol fuan i wneud hyn gan fod y mater wedi ei drafod ers sawl blwyddyn bellach gan CYSAG Gwynedd a dim gweithrediad ar y mater hyd yma.

Mewn ymateb i'r uchod, awgrymodd Ymgynghorydd Her GwE i gynnal cyfarfod CYSAG tymor yr haf ar ffurf wahanol ac i roi gwahoddiad i oddeutu 4 o athrawon i'r cyfarfod i roi cyflwyniad ar eu harferion gorau a / neu bryderon. Awgrymwyd ymhellach er mwyn hwyluso'r trefniadau i ofyn i'r Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol :

- Anfon at ysgolion i ganfod a fyddai Penaethiaid yn fodlon rhyddhau athrawon i fynychu
- Ymchwilio a fyddai modd digolledu ysgolion am ryddhau athrawon
- Canfod a fyddai ysgolion yn fodlon gwahodd Aelodau CYSAG i arsylwi arferion da yng nghyswllt addoli ar y cyd

Addawodd Ymgynghorydd Her GwE y byddai'n darparu briff eithaf clir i ysgolion ar gyfer yr uchod.

Penderfynwyd: (a) Derbyn a nodi'r cynllun gweithredu ar gyfer 2016-17.

(b) Gofyn i'r Swyddog Gwella Ansawdd Addysg Cynorthwyol weithredu yn unol â'r pwyntiau bwled uchod yn dilyn derbyn briff gan Ymgynghorydd Her GwE.

8. CYMDEITHAS CYSAGau CYMRU

(a) Cofnodion cyfarfod diwethaf

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod diwethaf o'r Gymdeithas a gynhaliwyd ar 18 Tachwedd 2016 yn Sir Gaerfyrddin.

Nododd Ymgynghorydd Her GwE bod y cyfarfod yn un buddiol a chyfeiriodd at eitem o fewn y cofnodion at ymarfer da a weithredir yn Ysgol Gymraeg Bro Myrddin sy'n rhoi cyfle i bob disgybl gymryd rhan a chyflwyno gweithred ddyddiol o addoli ar y cyd.

Penderfynwyd: Derbyn a nodi'r uchod.

Dechreuodd y cyfarfod am 2:00 pm a daeth i ben am 3.35 pm

CADEIRYDD

Eitem 8

Monitro Gwanwyn 2017 - Haf 2017

Gofynnir i bob ysgol ddarparu adroddiad hunan-arfarnu ar safonau addysg grefyddol ac addoli ar y cyd ar gyfer CYSAG Gwynedd. Ceisir sicrhau fod y rhaglen monitro yn cyd-fynd â rhaglen arolygu Estyn. Mae'r adroddiadau a dderbynnir ynghlwm ynghyd â chrynodeb o'r canfyddiadau yn y tablau isod:

Ysgolion Uwchradd	Adroddiad HA	Canfyddiad Ysgol			Adroddiad Estyn	Dyddiad Arolygiad	Canfyddiad Estyn
		CA3	CA4	Addoli ar y cyd			
Glan y Môr	√	Da	Da	Da	09/01/17	14/03/17	Da

Ysgolion Cynradd	Adroddiad HA	Canfyddiadau Ysgol			Dyddiad Arolygiad	Adroddiad Estyn allan	Canfyddiad Estyn
		CA1	CA2	Addoli ar y cyd			
Gwanwyn 2017							
Talysarn	√	Da	Da	Da	30/01/17	04/04/17	Rhagorol
Bro Hedd Wyn	√	Da	Da	Da	06/02/17	11/04/17	Da
Bontnewydd	√	Da	Da	Da	13/02/17	20/04/17	Rhagorol
Eifion Wyn					20/03/17	26/05/17	Da
Llanllyfni	√	Da	Da	Da	20/03/17	26/05/17	Da
Haf 2017							
Bro Tegid	√	Da	Da	Da	08/05/17	12/07/17	
Felinwnda					12/06/17	15/08/17	
Abersoch					19/06/17	22/08/17	

Ysgolion Arbennig	Adroddiad HA	Canfyddiad Ysgol			Adroddiad Estyn	Dyddiad	Canfyddiad Estyn
		CA1	CA2	Addoli ar y cyd			

Yn ystod y cyfnod tymor y **Gwanwyn 2017** cafodd 5 ysgol gynradd, 1 ysgol uwchradd a 0 ysgol arbennig eu harolygu gan Estyn.

Yn ystod y cyfnod tymor yr **Haf 2017** cafodd 1 ysgol gynradd, 0 ysgol uwchradd a 0 ysgol arbennig eu harolygu gan Estyn. Rhagwelir y bydd 2 ysgol arall yn ogystal ag 0 ysgol uwchradd yn cael eu harolygu yn ystod y tymor presennol.

Mae'r dyfyniadau a ganlyn wedi'u cymryd o adroddiadau arolygu Estyn ac yn cyfeirio at Addysg Grefyddol (annhebygol), addoli ar y cyd, datblygiad moesol ac ysbrydol ond hefyd agweddau eraill megis addysg bersonol, diwylliannol a chymdeithasol:

Sylwadau Estyn:

Tymor y Gwanwyn 2017

Ysgol Glan y Mor (Ionawr 2017)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r ysgol yn cynnig darpariaeth ac arweiniad gwerthfawr er mwyn hybu iechyd a lles y disgyblion, gan gynnwys egwyddorion bwyta ac yfed yn iach. Mae gan yr ysgol strategaethau llwyddiannus i sicrhau safonau uchel o ran ymddygiad a gwella presenoldeb. Mae'r ysgol yn gwneud defnydd buddiol o ystod eang o asiantaethau allanol i gefnogi disgyblion, er enghraifft trwy brosiect celfyddydol ar faterion iechyd meddwl. Adroddiad ar Ysgol Glan y Môr Ionawr 2017.

Mae'r ysgol yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, diwylliannol a chymdeithasol y disgyblion yn effeithiol, er enghraifft trwy wasanaethau diddorol ac yn y cyfnodau cofrestru. Mae'r rhaglen addysg bersonol a chymdeithasol yn cynnig gwybodaeth ac arweiniad clir i'r disgyblion.

Ysgol Talysarn (Ionawr 2017)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Rhagorol

Mae ansawdd arbennig y gofal, y cymorth a'r arweiniad yn cael effaith gadarnhaol iawn ar safonau a lles y disgyblion. Mae'r ddarpariaeth ar gyfer datblygiad cymdeithasol disgyblion bregus yn nodwedd ardderchog ac yn hynod lwyddiannus. Mae'r rhaglen gefnogi ar eu cyfer yn arbennig o effeithiol ac yn gwneud cyfraniad gwerthfawr at godi hunanhyder a datblygu medrau cymdeithasol y disgyblion hyn.

Mae'r ddarpariaeth ar gyfer disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol yn ardderchog. Gwna'r ysgol ddefnydd effeithiol iawn o wybodaeth asesiadau ffurfiol ac asesiadau athrawon i adnabod y disgyblion yn gynnar a darperir rhaglenni cefnogi hynod lwyddiannus ar eu cyfer. Mae staff yn gofalu bod cynlluniau addysg unigol yn fanwl a thrylwyr ac yn cynnwys barn y rhieni pan fyddant yn eu hadolygu. Dengys system olrhain cynnydd trwyadl yr ysgol fod rhan fwyaf y disgyblion yn gwneud cynnydd uwchlaw'r disgwyl dros amser.

Mae'r ysgol yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol a diwylliannol disgyblion yn llwyddiannus drwy ddarparu gwasanaethau cyd-addoli rheolaidd a thrwy weithgareddau'r cwricwlwm. Mae darpariaeth ar gyfer addysg bersonol a chymdeithasol o ansawdd uchel ac yn golygu bod disgyblion yn datblygu dealltwriaeth gadarn o werthoedd fel gonestrwydd, tegwch a pharch tuag at eraill. Fe amlygir hyn yn glir yn y ffordd maent yn ymdrin â'i gilydd.

Ysgol Bro Hedd Wyn (Chwefror 2017)

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r ysgol yn hyrwyddo iechyd a lles disgyblion yn llwyddiannus. Mae trefniadau priodol ar gyfer hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach. Caiff manteision byw yn iach a hybu iechyd corfforol disgyblion eu hyrwyddo'n effeithiol ar draws y cwricwlwm. Mae'r ysgol yn darparu amrywiaeth eang o brofiadau cyfoethog o fewn yr ysgol a'r gymuned sy'n datblygu medrau cymdeithasol, moesol, ysbrydol a diwylliannol y disgyblion yn llwyddiannus. Un enghraifft o hyn yw'r ffordd y mae'r ysgol yn datblygu medrau cymdeithasol a diwylliannol y disgyblion trwy ymroi i gefnogi'r ddwy eisteddfod leol a'r sioe amaethyddol yn rheolaidd. Mae hyn yn sicrhau bod disgyblion yn gweithredu'n llawn fel aelodau o'r gymuned leol ac yn gwerthfawrogi eu rôl o fewn y gymuned honno.

Ysgol Bontnewydd

Gofal, cymorth ac arweiniad: Rhagorol

Mae ansawdd y gofal, y cymorth a'r arweiniad yn hynod effeithiol ac yn cael effaith gadarnhaol iawn ar safonau a lles y disgyblion. Mae gan yr ysgol drefniadau cadarn iawn ar gyfer hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach, ac ar gyfer sicrhau bod disgyblion yn deall sut i fod yn ddiogel. Mae ymroddiad yr ysgol i hyrwyddo gweithgareddau allgyrsiol fel Campau'r Ddraig a Dal i Fynd yn sicrhau cyfleoedd gwerthfawr i ddatblygu ffitrwydd yr holl ddisgyblion.

Mae'r ysgol yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol a diwylliannol disgyblion yn llwyddiannus iawn drwy ddarparu gwasanaethau cyd-addoli rheolaidd a thrwy weithgareddau'r cwricwlwm. Mae darpariaeth ar gyfer addysg bersonol a chymdeithasol o ansawdd uchel ac yn golygu bod disgyblion yn datblygu dealltwriaeth gadarn o werthoedd fel gonestrwydd, tegwch a pharch tuag at eraill. Amlygir hyn yn glir yn y ffordd hynaws y maent yn ymdrin â'i gilydd. Mae trefniadau'r ysgol ar gyfer diogelu disgyblion yn bodloni gofynion ac nid ydynt yn destun pryder.

Ysgol Llanllyfni

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r ysgol yn gymuned ofalgar sy'n hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol y disgyblion yn llwyddiannus. Mae enghreifftiau da yn cynnwys cyfle priodol i'r disgyblion fyfyrion a chyflwyno eu gweddïau syml eu hunain yn y gwasanaethau boreol wrth gofio am blant sy'n llai ffodus na nhw. Caiff y disgyblion gyfleoedd gwerthfawr i gymryd rhan flaenllaw yn y gymdeithas wrth gydweithio â'r trigolion i gadw'r pentref yn daclus.

Mae gan yr ysgol drefniadau priodol ar gyfer hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach. Caiff hyn effaith gadarnhaol ar ddealltwriaeth y disgyblion o bwysigrwydd byw yn iach. Mae cyfleoedd niferus ac amrywiol i ddisgyblion gyfrannu at nifer o agweddau ar fywyd yr ysgol, er enghraifft cymryd eu rhan ar y tîm Tyfu Tatws. Trwy'r gweithgarwch hwn, maent yn cael cyfle pwrpasol i weithio yn yr ardd a phlannu ffrwythau a llysiau. Mae hyn yn eu parato'n dda ar gyfer y dyfodol ac yn datblygu medrau mentergarwch yn ymarferol.

Ysgol Eifion Wyn

Gofal, cymorth ac arweiniad: Da

Mae'r ysgol yn gymuned hapus sy'n rhoi blaenoriaeth gref i les a diogelwch disgyblion. Mae'r staff yn darparu cyfleoedd da i ddisgyblion fynegi barn ar sut i wella amgylchedd yr ysgol a'i gwneud yn fwy diogel. Caiff datblygiad ysbrydol moesol, cymdeithasol a diwylliannol y disgyblion ei hyrwyddo'n llwyddiannus trwy weithgareddau cyd-addoli rheolaidd ynghyd â chyfleoedd iddynt fyfyrion dawl ar faterion cyfoes sy'n berthnasol iddynt.

Mae'r ysgol yn darparu cymorth unigol effeithiol iawn i ddiwallu anghenion penodol y rhan fwyaf o'i disgyblion. Mae ganddi gysylltiadau cryf â nifer o asiantaethau arbenigol ac mae staff yn gwneud defnydd llwyddiannus ohonynt. Er enghraifft, maent yn cydweithio'n effeithiol â'r seicolegydd addysg, y gwasanaethau cymdeithasol a'r gwasanaeth iechyd i sicrhau bod disgyblion ag anghenion penodol yn cael mynediad llawn i gefnogaeth briodol pan fo'i angen. Mae'r trefniadau ar gyfer diogelu disgyblion yn bodloni gofynion ac nid ydynt yn destun pryder.

Addysg Grefyddol**Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?**

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu**CA3 (2016)**

- canran L5+ yr adran yn 85.6% yn 2016 –wedi gwneud cynnydd graddol dros y blynyddoedd diwethaf.
- canran L6+ yn 47.8% ac yn is ar gyfartaledd na'r pynciau allgraidd eraill
- canran L7+ yn 21.1% sy'n cymgaru'n foddhaol a chanran y pynciau allgraidd eraill.
- mae'r bwlch rhwng perfformiad B/M ar L5+(- 25.8%) yn uchel ac yn fwy eto ar L6+.

CA4

	2016 (30 disgybl)	2015 (26 disgybl)	2014 (15 disgybl)
A*/A	40%	19%	53%
A*- C	80%	85%	100%
A*- G	100%	100%	100%

- Mae perfformiad y pwnc yn eithriadol o dda ers 3 mlynedd yn CA4.
- Mae'r ganran rhagoriaaeth yn gyson uchel ac yn rhagorol yn 2014 a 2016.

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

1. Canlyniadau CA4 2016 yn dda o fewn y pwnc gyda'r mwyafrif o'r dysgwyr yn gwneud cystal yn y pwnc a mewn pynciau eraill.
2. Mae tystiolaeth o arsylwi gwersi yn dangos fod y dysgwyr yn gwneud cynnydd da o fewn cyfathrebu gyda tasgau asesu CA3 yn dystiolaeth i hyn hefyd.
3. Mae tystiolaeth o arsylwi gwersi a monitro llyfrau yn dangos fod dysgwyr yn gwneud cynnydd da o ran medrau datrys problemau a medrau gwella eu dysgu a'u perfformiad ei hunain.

Cyfathrebu

1. Mae safonau darllen yn dda. Mae y rhan fwyaf o'r dysgwyr yn darllen yn dda i'w gilydd mewn parau. Gall y mwyafrif o ddysgwyr ddewis a dethol tystiolaeth er mwyn cefnogi safbwyntiau.
2. Mae'r rhan fwyaf o ddysgwyr yn gwrando'n dda iawn ar yr athrawon ac ar ei gilydd.
3. Gwna'r mwyafrif o ddisgyblion gyfraniadau llafar o ansawdd da iawn yn y dosbarth, gan ddefnyddio'r wybodaeth i bwysu a mesur o fewn dadl neu gwestiwn estynedig.
4. Mae dysgwyr galluog yn ysgrifennu'n ymestynol ac yn dda. Mae rhan fwyaf yn gallu pwysu a mesur eu safbwyntiau yn aeddfed iawn. Mae lleiafrif o ddysgwyr, yn benodol rhai carfannau o fechgyn, nad ydynt yn ymestyn eu hunain

ddigon ac yn yr achosion hyn, er fod y llithr ddarllen a'r dewis a dethol gwybodaeth yn dda, mae lle i wella ar y gwaith sy'n cael ei gyflwyno.

TGCh:

1. Mae y rhan fwyaf o ddysgwyr yn defnyddio eu medrau TGCh i gyflawni ystod o dasgau yn CA3 a CA4.
2. Mae llawer o'r dysgwyr yn gallu cywain gwybodaeth o wahanol ffynonellau electronig gan greu cyflwyniadau addas i bwrpas a chynulleidfa, e.e. erthygl, pamffled, PPT.

Rhifedd

1. Mae peth dystiolaeth o ddysgwyr yn cael cyfle i wneud defnydd o sgiliau rhif yn eu llyfrau.

Materion i gael sylw

AGWEDDAU I'W DATBLYGU

- Canolbwyntio ar ddysgwyr galluog a thalentog er mwyn gwthio L6 a 7.
- Cael strategaethau mewn lle i godi safonau bechgyn;
- Datblygu llythrennedd, darllen ac ysgrifennu, gan ganolbwyntio ar y bechgyn.
- Gosod tasgau asesu gyda Meini Prawf Llwyddiant clir ar sut i gyrraedd L7+.
- Parhau i dargedu a chynnal dysgwyr CA3.
- Gweithio efo criw penodol o fechgyn ym mlwyddyn 8 i sicrhau eu bod yn cael bob cefnogaeth i gyrraedd L6+.
- Gweithio i sicrhau fod perfformiad y disgyblion PYD yn cymharu'n well efo perfformiad y disgyblion dim PYD.
- Sicrhau mwy o gyfloedd i ddisgyblion wneud mwy o ddefnydd o'u sgiliau rhif.

Rhagorol		Da	X	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i bennaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol).

Cyfeiriadau: [Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol, Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau \(2013\), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 \(2011\), 14-19 \(2009\).](#)

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

- Mae'r athrawon sy'n gyfrifol am ddysgu'r pwnc yn ymwybodol o ofynion y Cwricwlwm fel a osodir allan yn y *Fframwaith Enghreifftiol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Nghymru*, a'r manylebion CBAC ar gyfer TGAU. Maen nhw hefyd yn elwa o hyfforddiant mewn swydd ac yn ymwybodol o'r datblygiadau diweddaraf megis datblygu meddwl, llythrennedd ac asesu ar gyfer dysgu. Yn ddiweddar buddsoddwyd amser HMS yn sicrhau fod yna gydweithio o

fewn rhwydwaith bynciol yng Ngwynedd a Môn i sicrhau dealltwriaeth o'r fanyleb TGAU newydd.

- Mae'r athrawes sy'n gyfrifol am CA4 yn aelod o Gymuned Dysgu Proffesiynol gyda chyfrifoldeb am ddewis meysydd i'w datblygu o fewn y pwnc.
- Mae amcanion a nodau dysgu clir a chyraeddadwy yn y cynlluniau gwaith, a chyfeirir at y sgiliau hanfodol yn ogystal â sgiliau addysg grefyddol. Mae'r tasgau yn ddisgybl-ganolog sydd yn sicrhau eu bod yn gallu perchnogi eu dysgu ac ymfalchïo yn hynny.
- Sicrheir bod gwersi yn cychwyn gyda sbardun diddorol sydd yn rhoi y disgyblion ar waith yn syth. Ymhellach i ddiweddu gwersi bydd diweddglo priodol er mwyn i'r disgyblion allu myfyrio ar y wers ac ar y strategaethau dysgu.
- Mae'r dystiolaeth yn y llyfrau gwaith sy'n dangos defnydd cyson o strategaethau asesu ar gyfer dysgu a datblygu meddwl yn gwneud y disgyblion yn ddysgwyr hyderus ac annibynnol.
- Mae hunan-asesu ac asesu cyfoedion trwy ddulliau metawybyddiaeth wedi dod yn arfer pwysig i'r disgyblion ac yn fodd i wella eu perfformiad a hybu myfyrio ar y broses ddysgu.
- Mae'r adran yn cynnig modelau i ddisgyblion ADY i'w cynorthwyo i gyrraedd y safon ddisgwyliedig a gwneud cynnydd. Darperir geirfa a themau, fframiau ysgrifennu, taflenni gwahaniaethol a gweithio mewn grwpiau gallu cymysg.

Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl CYFATHREBU

Darlennedd: Mae'r disgyblion yn cael cyfle i ddarllen amrywiaeth o destunau crefyddol ac anllenyddol er mwyn cywain gwybodaeth. Defnyddir strategaethau darllen gwahanol fel sganio, sgimio, craff-ddarllen a darllen pâr i gyflawni hyn. Golyga hyn fod y disgyblion yn gallu adnabod ffyrdd mwyaf addas ar gyfer chwilio am wybodaeth mewn amrywiaeth o destunau.

Gwaith Llafar: Trwy waith pâr a grŵp, mae'r disgyblion yn hyderus wrth ymateb yn estynedig ar lafar. Er enghraifft, defnyddient fyrdau gwyn bychain a rhoddant adborth llafar wrth asesu cyfoedion.

Ysgrifennu: Yn dilyn HMS ar lythrennedd a'r chwe testun anllenyddol, aethpwyd ati i addasu y cynllun gwaith a chreu cyfleoedd ar gyfer ysgrifennu estynedig e.e.creu pamffled, erthygl, blog, dyddiadur ac ysgrifennu llythyr at ffrind.

Mae y termau pwnc wedi eu harddangos o gwmpas y dosbarth er mwyn sicrhau bod y disgyblion yn ymgyswrtu â hwy ac yn eu sillafu'n gywir.

TGCh: Mae'r adran yn darparu cyfleoedd i'r disgyblion ymarfer eu sgiliau cyfrifiadurol a digidol.

Rhifedd: Mae'r adran yn cynnig cyfleoedd i ddisgyblion drin data ystadegol yn achlysurol. Mae'r pwnc yn ei hanfod yn defnyddio ffurfiau eraill ar gasglu gwybodaeth yn hytrach na defnyddio rhifedd.

Materion i gael sylw

- Codi safonau ysgrifennu y bechgyn trwy bwysleisio medrau ysgrifennu.
- Sicrhau cyfleoedd i'r athrawon sy'n dysgu Addysg Grefyddol fel ail bwnc gael cyfle i gyfarfod yn rheolaidd yn yr ysgol.

Rhagorol		Da	x	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?

Ydy

Nac ydy

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).

Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

- Mae ansawdd cyfraniadau'r disgyblion i'r gwasanaethau ysgol yn dda iawn. Ceir darlenniadau perthnasol a da.
- Mae Gweinidogion lleol yn cyfrannu i wasanaethau'r ysgol yn achlysurol.
- Mae'r cyflwyniadau yn y gwasanaethau torfol yn gyfoes.
- Mae trefn gwasanaethau dosbarth wedi ei sefydlu pan na fydd disgyblion yn cyd-addoli yn y neuadd. Mae'r elfen ysbrydol yn amlwg yn y darlenniadau.

Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

- Sicrhau cysondeb o o ran disgwyliadau yn y dosbarthiadau cofrestru.

Rhagorol	Da	x	Digonol	Anfodddhaol
----------	----	---	---------	-------------

Llofnod: *M.Jones* (Pennaeth)

Dyddiad: 21/5/17

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

- Wrth graffu ar lyfrau disgyblion gwelir bod gan llawer o ddisgyblion wybodaeth **da** am lyfrau sanctaidd, manau addoli, seremonïau crefyddol a gwyliau sy'n bwysig i Gristnogion, Iddewon a Mwslemaid.
- Mae dadansoddiad o asesiadau athrawon yn dangos bod safonau yn gyson dda ar ddiwedd y ddau Gyfnod Allweddol. Mae llyfrau gwaith y rhan fwyaf o'r disgyblion yn dangos cynnydd da iawn mewn tasgau ysgrifenedig dros y flwyddyn.

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

- Mae llawer o'r disgyblion yn defnyddio'u a chymhwyso eu medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a Meddwl yn llwyddiannus mewn ystod eang o sefyllfaoedd yn drawsgwricwlaidd yn ddyddiol gan gynnwys Addysg Grefyddol, gyda rhai disgyblion mwy galluog yn arddangos medrau da iawn.
- Mae y rhan fwyaf o'r disgyblion yn medru cymhwyso'u gwybodaeth, eu dealltwriaeth a'u medrau i sefyllfaoedd newydd yn effeithiol.
- Gall llawer o'r disgyblion ddarllen amrediad o ffynonellau crefyddol megis llyfrau gwybodaeth a'r Wê a ffynonellau anghrefyddol yn dda .

Materion i gael sylw

- Sicrhau trawsdoriad o grefyddau amrywiol.
- Sicrhau eu bod yn gwybod mae Cristion oedd Mari Jones, Iddew oedd Ann Frank ac fod Divali yn rhan o Grefydd y Mwslemaid.

Rhagorol

Da

√

Digonol

Anfoddhaol

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credoau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol).

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adranau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol, Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

- Mae'r ysgol o'r farn y diwellir anghenion disgyblion a'r gymuned ehangach yn dda iawn drwy gwricwlwm y Cyfnod Sylfaen a CA2 ac Addysg Grefyddol. Darperir cwricwlwm cytbwys ac eang sydd yn cwrrd â gofynion y Cyfnod Sylfaen, Cwricwlwm 2008, Llythrennedd, Rhifedd ac Addysg Grefyddol yn unol â'r maes llafur

<p>cytun.</p> <ul style="list-style-type: none"> Cynnigir ystod dda iawn o brofiadau dysgu symbylus, ysgogol a heriol ar gyfer anghenion bob disgybl gan gynnwys disgyblion AAA, disgyblion sy'n tan berfformio ac disgyblion mwy abl a thalentog. Mae polisi cyfle cyfartal a pholisi cydraddoldeb yn ategu hyn. 							
<p>Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl</p> <ul style="list-style-type: none"> Wrth graffu ar lyfrau y disgyblion gwelir eu bod yn cael cyfleoedd rheolaidd i adalw straeon crefyddol megis Jona a'r Morfil, Mari Jones, Rama a Sita a Dewi Sant. Nodwyd yn adroddiad Arolygwyr Estyn yn ddiweddar fod yr "athrawon yn holi y disgyblion yn dreiddgar ac yn eu hannog i ddefnyddio eu medrau meddwl yn gyson ar draws y cwricwlwm". 							
<p>Materion i gael sylw</p> <p>Sicrhau bod Addysg Grefyddol yn cael ei drafod yn rheolaidd yn y panel cwricwlaidd.</p>							
Rhagorol		Da	√	Digonol		Anfoddhaol	

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?							
Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?	Ydy	Nac ydy					
<p>Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).</p>							
<p>Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd</p> <ul style="list-style-type: none"> Mae'r ddarpariaeth ar gyfer datblygiad ysbrydol yn dda. Ceir naws ysbrydol a chefnogol gwerthfawr i'n gwasanaethau a chyfnodau addoli ar y cyd ac mae'r plant yn cyfrannu'n effeithiol drwy drafod cwestiynau sydd yn ymwneud a moesoldeb. Mae eu dealltwriaeth a'u gwybodaeth o arferion a storïau Cristnogol a'u gwybodaeth am gredodau neu grefyddau eraill yn dda. Mae ein tefniadau addoli ar y cyd yn cyfarfod y gofynion statudol. Ceir cyfleoedd yn ein cynlluniau Addysg Grefyddol i'r plant drafod cwestiynau mawr bywyd, i gymharu a rhyfeddu, i ddeall arferion a phwysigrwydd credodau eraill, i ddeall eu rhan yn y darlun mawr, i ddeall eu rôl yn y dyfodol fel dinasyddion. Rhoddir bwyslais ar ddatblygu unigolion sy'n meddwl am eraill ac yn barod i chwarae eu rhan boed yn yr ysgol neu tu allan. Nodwyd yn adroddiad Arolygwyr Estyn yn ddiweddar fod "yr ysgol yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol a diwylliannol disgyblion yn llwyddiannus drwy ddarparu gwasanaethau cyd-addoli rheolaidd a thrwy weithgareddau'r cwricwlwm." 							
<p>Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd</p> <p>Sicrhau trawsdoriad o siaradwyr o'r gymuned i gymryd rhan yn yr addoli ar y cyd.</p>							
Rhagorol		Da	√	Digonol		Anfoddhaol	

Llofnod: Glenda Evans

(Pennaeth)

Dyddiad: Ebrill 24,2017

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

Mae safonau da mewn addysg grefyddol gyda disgyblion CA2 yn gallu trafod nodweddion crefyddau'r byd. Maent yn hyderus hefyd wrth drafod nodweddion addysg grefyddol yn eu pentref e.e. wrth ddisgrifio'r Capel a'r Eglwys a'r dodrefn oddi mewn iddynt.

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Mae safonau llythrennedd ym maes addysg grefyddol yn dda gyda disgyblion yn ysgrifennu'n estynedig ac amrywiol ar amrywiaeth o bynciau. Mae safonau rhifedd yn foddhaol oherwydd anhawster y disgyblion i allu defnyddio ffigurau sydd yn addas i'w hoedran ond hefyd yn addas i faes addysg grefyddol. Mae hyn yn arbennig o wir yn nosbarthiadau iau CA2 a'r babanod oherwydd nad yw'r ffeithiau rhifyddol o fewn eu gallu a'u hystod gwaith rhif. Mae medrau TGCh y disgyblion yn dda wrth ddelio gyda gwaith addysg grefyddol ac maent wedi defnyddio i-movie a'r green screen yn hyderus wrth gyflwyno gwybodaeth am yr Eglwys neu wyliau Iddewig.

Materion i gael sylw

Sicrhau bod disgyblion y babanod yn gallu ymchwilio a chofio gwybodaeth am grefyddau eraill, ar wahân i Gristnogaeth. Ceisio, ble bo hynny'n rhesymol, i godi hyder disgyblion wrth ymdrin â gwaith rhif ym maes Addysg Grefyddol.

Rhagorol		Da	Da	Digonol		Anfoddhaol	
-----------------	--	-----------	----	----------------	--	-------------------	--

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?
--

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol, Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

Mae'r cynllunio ar gyfer addysg grefyddol yn dda yn CA2 ac yn ddigonol yn y CS. Mae athrawon CA2 wedi plethu themâu i gylch dwy flynedd a gwneir hynny drwy gael thema "trwm" ei naws o ran addysg grefyddol mewn un tymor ac yna themâu "ysgafnach" i ddilyn. Mae hyn yn arwain at roi sylw da i faes addysg grefyddol am gyfnod helaeth o un tymor gan arwain at ddealltwriaeth dyfn gan y disgyblion.

Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Mae'r ddarpariaeth ar gyfer y medrau wedi'u hymgorffori i'r cynllunio ac o'r herwydd gwneir defnydd effeithiol iawn o lythrennedd a TGCH i alluogoi'r disgyblion i gyflwyno eu syniadau i gynulleidfa ehangach y dosbarth. Maent hefyd yn mwynhau ysgrifennu neu ddefnyddio apiau i gyflwyno'r wybodaeth anghenrheidiol.

Materion i gael sylw

Cynllunio thema fwriadus gyda phwyslais ar grefyddau ar draws y byd yn y CS. Bwriedir gwneud hyn drwy ddilyn llyfrau yn y gyfres "Tybed Pwy?" (Peniarth).

Rhagorol		Da	Da	Digonol		Anfoddhaol	
-----------------	--	-----------	----	----------------	--	-------------------	--

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?							
Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?				Ydy		Nac ydy	
<p>Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).</p>							
<p>Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd Mae addoli ar y cyd yn Ysgol Bro Hedd Wyn yn rhoi cyfle i ddisgyblion berfformio mewn straeon gyda moeswersi. Mae hyn wedi deillio o holiadur a gyflwynwyd i ddisgyblion pan nodwyd eu bod eisiau rhan mwy gweithredol yn y gwasanaeth. Wrth roi cyfle iddynt actio byrffyr maent bellach yn cael mwy o bleser o'r gwasanaeth ysgol gyfan. Yn y dosbarth mae addoli ar y cyd wedi arwain at ddisgyblion yn cael cyfle i fyfyrio ar weithgareddau'r dydd gan ddiolch yn ôl y gofyn. Hefyd gwelwyd bod disgyblion yn meddwl am rai eraill llai ffodus na hwy eu hunain yn ystod y cyfnodau yma o fyfyrio. Rhoddir sylw defnyddiol i faterion y dydd e.e. Neges Ewyllys Da, Wythnos Cymorth Cristnogol, Plant Mewn Angen, yn ystod y cyfnodau ac mae hyn yn aml yn arwain at weithgareddau codi arian i helpu eraill.</p>							
<p>Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd Parhau i ddarganfod straeon apelgar i ddisgyblion o bob oed. Hefyd staff i ddarganfod clipiau fideo fyddai'n arwain at fwy o amrywiaeth wrth gyflwyno straeon yn dorfol i'r ysgol gyfan.</p>							
Rhagorol		Da	Da	Digonol		Anfoddhaol	

Llofnod: Heulwen Hydref Jones (Pennaeth)

Dydddiad: 2-5-17

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu**Y CYFNOD SYLFAEN**

Mae'r defnydd o sgiliau ac asesu ar gyfer dysgu yn ysgogi tasgau amrywiol a hybu gwaith annibynnol. Yn llyfrau'r plant mae amrywiaeth o gyflwyniadau sy'n adlewyrchu'r sgiliau. Gall bron pob un siarad am eu teimladau a mynegi barn erbyn diwedd y Cyfnod Sylfaen. Rhoddi'r testunau amrywiol i herio'r disgyblion hynaf er mwyn ddatblygu sgiliau darllen a chofnodi a dengys hyn ddealltwriaeth dda o ofynion y Fframwaith Cenedlaethol. Mae'r plant yn dechrau datblygu'r gallu i ddefnyddio geirfa grefyddol syml. Mae'r dosbarthiadau yn cyfrannu at ddatblygu agweddau positif tuag at rannu problemau trwy gynnal sesiynau Amser Cylch. Mae hyn yn hyrwyddo sgiliau gwranddo, trafod ac ymateb i eraill. Mae cyswllt agos rhwng yr ysgol ac elusennau, er enghraifft. Macmillan, Cŵn Tywys, Plant Mewn Angen, Gŵyl Fai.

CYFNOD ALLWEDDOL 2

Erbyn diwedd Cyfnod Allweddol 2 mae mwyafrif o'r disgyblion yn gallu disgrifio credoau ac arferion crefyddol a'r effaith mae'r agweddau hyn yn cael ar fywydau credinwyr ac yn adnabod symbolau crefyddol. Gall tua hanner o'r disgyblion nodi'r hyn sy'n debyg a gwahanol o fewn y crefyddau.

Gall mwyafrif o'r plant yng Nghyfnod Allweddol 2 ddisgrifio eu teimladau a mynegi barn a dangos empathi tuag at eraill ac yn ymwybodol sut mae hyn yn effeithio ar eu bywydau.

Mae lleiafrif o'r plant hyn cydnabod bod cwestiynau crefyddol weithiau yn gymhleth gydag atebion sydd yn aml yn amhendant.

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Mae medrau llafar Cymraeg rhan fwyaf o'r disgyblion yn datblygu'n gadarn ar draws yr ysgol, maent yn ymateb yn hyderus ar lafar. Gall llawer sgwrsio'n naturiol a rhugl am eu gwaith o oed cynnar. Mae'r ychydig o blant nad ydynt yn siarad Cymraeg gartref yn mentro yn y Gymraeg ac yn fuan iawn yn llwyddiannus yn yr ail iaith. Erbyn diwedd Cyfnod Allweddol 2 mae bron bob un o'r disgyblion yn defnyddio geirfa bynciol dda. Mae mwyafrif o'r disgyblion yn hyderus yn eu defnydd o lyfrau gwybodaeth ac amrywiaeth o ffynonellau darllen.

Mae adnoddau Addysg Grefyddol (arteffactau) sydd yn yr ysgol yn cefnogi'r dysgu a'r addysgu.

Mae llawer o'r disgyblion yn hyderus yn defnyddio adnoddau TGCh, fodd bynnag mae angen mwy o ddefnydd cyson o'r adnoddau yma ar draws y cwricwlwm.

Materion i gael sylw**CYFNOD SYLFAEN / CYFNOD ALLWEDDOL 2**

Monitro gwaith Addysg Grefyddol yn y llyfrau.

Sicrhau bod y Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd yn cael eu cynnwys yn y pwnc.

Sicrhau bod darnau ysgrifenedig estynedig yn cael eu cyflwyno yn y maes Addysg Grefyddol.

Sicrhau fod gwaith heriol yn cael ei ddarparu ar gyfer y grwpiau galluog.

Datblygu defnydd o TGCH yn y pwnc.

Rhagorol

Da

✓

Digonol

Anfodddhaol

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adranau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol, Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau

Defnyddir y "Fframwaith enghreifftiol cenedlaethol ar gyfer cyflwyno addysg grefyddol" drwy'r ysgol. Mae'r defnydd o'r arteffactau, llyfrau gwybodaeth, llyfrau mawr, taflenni gwybodaeth ac adnoddau TGCH yn atgyfnerthu'r dysgu.

Gwneir defnydd o wefannau fel Beibl.net fel adnoddau rhyngweithiol.

Mae'r athrawon yn adnabod y sgiliau sy'n ymwneud â phobl, credoau a chwestiynau drwy'r meysydd Gwybodaeth a Dealltwriaeth o'r Byd yn y Cyfnod Sylfaen. Gweithredir y fframwaith yn thematig yn y Cyfnod Sylfaen.

Dilynir y Rhaglen Astudio Enghreifftiol Cenedlaethol yng Nghyfnod Allweddol 2 ac addysgir Addysg Grefyddol fel uned "bloc" o waith yn CA2.

Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Defnyddir y Fframwaith Rhifedd a Llythrennedd yn y maes yma. Anelir i gynnwys un darn estynedig yn y maes yn dymhorol ac un darn rhifedd yn draws gwricwlaidd os yn berthnasol. Defnyddir TGCH yn y gwersi Addysg Grefyddol i chwilio am wybodaeth a straeon ar y we. Mae strategaethau meddwl yn cael eu defnyddio yn eang - asesu ar gyfer dysgu, asesu cyfoedion, partneriaid parablu / siarad. Drwy ddefnyddio medrau meddwl mai'r disgyblion yn datrys problemau yn effeithiol.

Materion i gael sylw

Cael cyfleoedd i ymweld â mannau addoli yn achlysurol.

Gwneud defnydd o'r adnodd Hwb yn y maes yma.

Datblygu tasgau heriol ar gyfer y disgyblion galluog ym mhob dosbarth.

Rhagorol		Da	✓	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?

Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?	Ydy	Nac ydy
---	------------	----------------

Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).

Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Cynhelir Gwasanaeth ar y cyd ac ar lefel dosbarth, a dilynir agweddau moesol ac ysbrydol.

Bydd y plant yn cael cyfle i weddio, canu, darllen ac yn achlysurol bydd y dosbarthiadau yn cael cyfle gynnal y gwasanaeth.

Manteisir ar gyfleoedd i ddatblygu agweddau ar ABaCh, Dinasyddiaeth Fyd Eang a'r Siarter Iaith fel rhan o'r addoliad.

Cynhelir gwasanaeth Nadolig yn y gymuned.

Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd

Sicrhau bod Addoli ar y Cyd boreol yn parhau i fod weithredol ymhob dosbarth.

Rhagorol		Da	✓	Digonol		Anfoddhaol	
----------	--	----	---	---------	--	------------	--

Llofnod: *G Jones* (Pennaeth)

Dyddiad: 10.5.17

Addysg Grefyddol

Cwestiwn Allweddol 1: Pa mor dda yw'r deilliannau mewn Addysg Grefyddol?

- Seilir yr hunan arfarniad ar arsylwadau gwersi, arfarniadau o waith disgyblion, asesiadau athrawon a chyfweliadau â disgyblion.
- Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol) a chynnwys arfarniad o asesiadau athrawon ac/neu ganlyniadau arholiad.

Cyfeiriadau: Framwaith Arolygu ESTYN Adran 1 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol; Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).

Safonau mewn Addysg Grefyddol – cynnydd mewn dysgu

Yn ystod y tymor hwn, gwnaed gwaith yn CA2 ar y cwestiwn mawr 'A oes heddwch?' Roedd bron bob un o'r disgyblion yn chwilfrydig iawn, yn llawn syniadau a barn, yn enwedig disgyblion blwyddyn 6. Cafwyd trafodaethau grŵp aeddfed iawn, gyda bron bob un o'r plant yn cyflwyno eu syniadau yn hyderus o flaen weddill y dosbarth. Trafodwyd amrywiol fannau sy'n denu pererinion Cristnogol – roedd y rhan fwyaf o'r disgyblion yn gallu cynnig rhesymau am fynd ar bererindod. Defnyddiwyd pecyn @ebol i gyflwyno'r gwaith gyda chyflwyniad am Ynys Enlli a Chowbois Rhos Botwnnog. Trefnwyd taith i Lan-Ilyn fel rhan o'r thema, fel bod y disgyblion yn gallu ysgrifennu am eu taith arbennig eu hunain. Canolbwyntiwyd ar bwrpas yr ymweliad, sut oeddynt yn teimlo wrth baratoi, ac wrth fynd ar y daith, a beth wnaethant ddysgu o'r profiad. Teimlwyd bod rhai o ddisgyblion B4 yn ddihyder wrth drafod eu teimladau, ond bod y rhan fwyaf o'r disgyblion yn hyderus iawn.

Cyfrifoldebau a'n dyletswydd ni i ofalu am ein gilydd ac ar ôl ein byd oedd prif ffocws B2 a 3 yn ystod y tymor, a hynny wrth drafod y cwestiwn mawr 'sut le ddylai'r byd fod?' Casglwyd llawer o wybodaeth am Martin Luther King, a'i freuddwyd o gael byd heb ragfarn. Gwelwyd gwaith o safon uchel wrth i'r disgyblion greu poster i 'sut fyd yw'r byd delfrydol'. Roedd gan y rhan fwyaf o'r disgyblion syniadau a barn bendant ynglŷn â beth i'w gynnwys. Roedd hyn yn amlygu ei hun wrth iddynt drefnu'r holl osodiadau mewn trefn pwysigrwydd.

Teimlid bod y cwestiwn mawr a gafodd y disgyblion ar ddechrau'r tymor wedi ysgogi llawer o frwdfrydedd ymysg y disgyblion a bod y rhan fwyaf ohonynt wedi gwneud cynnydd da yn ystod y tymor.

Bu dosbarth y Cyfnod Sylfaen yn trafod hanes Y Pasg, a hynny trwy ddarllen y stori o'r Beibl, actio gwahanol olygfeydd a chreu golygfeydd gyda modelau pwrpasol. Crewyd llyfrau personol syml am hanes Y Pasg, gyda'r pwyslais ar fywyd newydd. Aethpwyd â'r disgyblion i Goleg y Bala am y diwrnod er mwyn dyfnhau eu profiadau o stori'r Pasg. Cafwyd y stori ar ffurf drama a straeon syml – roedd hyn yn sicr yn dyfnhau eu dealltwriaeth o'r hanes, gan eu bod yn fwy parod i ateb cwestiynau a mynegi barn.

Safonau medrau llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl

Mae defnyddio'r cwestiwn mawr i gynllunio yn drawsgricwlaidd yn sicr wedi arwain at gyflwyno Addysg Grefyddol yn fwy creadigol, ac o ganlyniad mae gwaith llythrennedd, rhifedd a TGCh yn plethu'n fwy naturiol gyda'r gwaith. Mae mwy o dystiolaeth o waith llythrennedd mewn AG yn hytrach na rhifedd a TGCh ar hyn o bryd.

Materion i gael sylw

Rhoi mwy o amser i'r plant drafod a mynegi barn er mwyn cryfhau eu dealltwriaeth a datblygu hyder wrth ymdrin a chwestiynau crefyddol – yn y CS a CA2.

Datblygu mwy o rifedd a TGCh o fewn Addysg Grefyddol.

Rhagorol

Da

*

Digonol

Anfoddhaol

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth mewn Addysg Grefyddol?

- Dylai hunan arfarniad ystyried y dangosyddion canlynol: yr amser a roddir i'r pwnc, gwybodaeth bynciol, arbenigedd a datblygiad proffesiynol yr athrawon, addasrwydd y rhaglen astudio ac amrediad yr adnoddau dysgu a ddefnyddir.
- Mae arfarniad o arsylwadau gwersi a gwaith disgyblion yn caniatáu i benaethiaid a phenaethiaid adran i ddod i farn am ansawdd yr addysgu mewn gwersi Addysg Grefyddol o fewn yr ysgol, a'r graddau y mae disgyblion yn cael eu cymell a'u hannog i gyrraedd safonau uchel.
- Dylai ysgolion cynradd gyfeirio at y ddarpariaeth 'Pobl, Credau a Chwestiynau' ar gyfer dysgwyr y Cyfnod Sylfaen yn ogystal ag Addysg Grefyddol yn CA2.

<ul style="list-style-type: none"> Dylai ysgolion uwchradd gyfeirio at CA3, CA4 a CA5 (Astudiaethau Crefyddol ac Addysg Grefyddol). 							
Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adrannau 2.1 ac 2.2 a'r Maes Llafur Cytûn Lleol, Arweiniad Llywodraeth Cymru: Pobl, Cwestiynau a Chredoau (2013), Canllawiau a Phroffiliau Enghreifftiol CA2 a CA3 (2011), 14-19 (2009).							
Yr addysgu mewn addysg grefyddol: cynllunio ac amrediad o strategaethau Yng Nghyfnod Allweddol 2 rhoddir sylw wythnosol i Addysg Grefyddol fel rhan o'r thema tymhorol. Bydd y mwyafrif o'r gweithgareddau yn rhai traws-gwricwlaidd a hynny er mwyn gwau llythrennedd a rhifedd i'r holl feysydd. Rhoddir llawer o sylw i strategaethau meddwl ac asesu ar gyfer dysgu wrth addysgu Addysg Grefyddol. Bu'r disgyblion yn llunio gridiau GED er mwyn ysgogi gwybodaeth flaenorol, creu mapiau meddwl, rhestru deimwnt a phennu meini prawf llwyddiant er mwyn asesu gwaith eu hunain. Rhoddir llawer o sylw i'r sgiliau a ddatblygir o fewn y gwaith Addysg Grefyddol, megis Ymdrin â'r Cwestiynau Sylfaenol. Rydym wedi buddsoddi mewn cyfres o lyfrau sy'n canolbwyntio ar y Cwestiynau Sylfaenol, ac mae'r cynlluniau gwaith yn seiliedig ar y rhain, gan ymgeisio i sicrhau bod y gwaith yn fwy ymchwiliol ei naw. Yn y Cyfnod Sylfaen mae'r disgyblion wedi derbyn cyfleoedd i archwilio eu profiadau, cwestiynau a blaenoriaethau eu hunain, a rhai pobl eraill. Rhoddwyd pwyslais mawr, a gwnaed llawer o waith ar sut y gellir ymddwyn yn gyfrifol tuag at ein ffrindiau, ein hunain a phethau byw eraill. Rydym yn ymdrechu i ddefnyddio dull agored sy'n annog y plant i gymryd rhan ac i godi cwestiynau eu hunain. Mae hyder a gallu'r disgyblion i gwestiynu wedi datblygu yn arw o ganlyniad. Bydd llawer o'r gwaith yn cael ei gyflwyno yn ystod amser cylch.							
Darpariaeth ar gyfer y medrau: llythrennedd, rhifedd, TGCh a meddwl Rydym wedi diwygio ein dulliau cynllunio ers mis Medi fel bod llinynnau'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd yn gwau drwy'r holl feysydd. O ganlyniad mae mwyafrif o'r gwaith yn draws-gwricwlaidd, ac mae'r holl bynciau yn plethu i'w gilydd.							
Materion i gael sylw Parhau i gynllunio yn wahaniaethol er mwyn sicrhau bod y gwaith yn cynnig y lefel her priodol ar gyfer pob disgybl.							
Rhagorol		Da	*	Digonol		Anfoddhaol	

Addoli ar y Cyd

Cwestiwn Allweddol 2: Pa mor dda yw'r ddarpariaeth ar gyfer addoli ar y cyd?							
Ydy'r addoli ar y cyd yn cydymffurfio â'r gofynion statudol?				Ydy		Nac ydy	
Cyfeiriadau: Fframwaith Arolygu ESTYN Adran 2.3.1, 'Arweiniad atodol ar arolygu Addoli ar y Cyd mewn ysgolion anenwadol' (ESTYN, Medi 2010), 'Addysg Grefyddol ac Addoli ar y Cyd' (Cylchlythyr y Swyddfa Gymreig 10/94), Canllawiau ynglŷn ag Addoli ar y Cyd (Cymdeithas CYSAGau Cymru, Mehefin 2012).							
Nodweddion da mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd Mae cyfnodau addoli ar y cyd dyddiol, ynghyd â'r cyfleoedd i ddysgu am greddoau pobl o wahanol ddiwylliannau, yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol a moesol disgyblion yn llwyddiannus. Trwy'r cyngor ysgol, mae gan ddisgyblion gyfrifoldebau pendant a llais dylanwadol am yr hyn sy'n digwydd yng nghymuned yr ysgol. Wrth hunan werthuso ein gwasanaethau yn ddiweddar, nododd y Cyngor Ysgol bod y gwasanaethau yn rhy hir, ac y byddai canu un emyn yn hytrach na dwy yn byrhau y gwasanaethau. Awgrymwyd hefyd bod rhai o'r plant yn cael cyfleoedd i actio ambell stori yn y gwasanaeth er mwyn gwneud y gwasanaethau yn fyw diddorol i'r babanod. Mae arferion fel cynnal gwasanaeth Diolchgarwch yn yr eglwys a manteisio ar dalentau'r ardal leol, yn cael effaith gadarnhaol ar ddatblygiad medrau cymdeithasol disgyblion ac yn cryfhau eu hymglymiad i'w cymuned.							
Materion i gael sylw mewn perthynas ag ansawdd yr Addoli ar y Cyd Cychwyn gwasanaeth dosbarth gyda gweddi er mwyn creu awyrgylch, ac i gael dechreuad pendant i'r addoliad. Gwahaniaethu'n glir rhwng yr hyn sy'n addoliad a'r hyn sy'n gyfarfod ysgol gyfan i glywed cyhoeddiadau'r dydd – diffodd y gannwyll er enghraifft.							
Rhagorol		Da	*	Digonol		Anfoddhaol	

Eitem 10

Cyfarfod Cymdeithas CYSAG au Cymru, yn Sir Fynwy Swyddfeydd y Cyngor, Neuadd y Sir, Rhadyr, Brynbuga. 3 Mawrth 2017 (10.30am – 3pm)

Wales Association of SACREs meeting, at the Monmouthshire County Council Offices, County Hall, Rhadyr, Usk, NP15 1GA. 3 March 2017 (10.30am – 3pm)

Attendance

<p>Ynys Môn / Anglesey Bethan James Rheinallt Thomas</p>	<p>Sir Ddinbych / Denbighshire Phil Lord</p>	<p>Powys John Mitson Margaret Evitts</p>
<p>Blaenau Gwent Gill Vaisey Soam Sharma Chris Abbas Mal Jilani</p>	<p>Sir y Flint / Flintshire Phil Lord</p>	<p>Rhondda Cynon Taf Paula Webber Mathew Maidment</p>
<p>Pen-y-bontarOgwr / Bridgend Edward Evans Vicky Thomas</p>	<p>Gwynedd Bethan James</p>	<p>Abertawe / Swansea Vicky Thomas</p>
<p>Caerffili/ Caerphilly Enfys Hawthorn Janet Jones Vicky Thomas</p>	<p>Merthyr Tudful / Merthyr Tydfil Vicky Thomas Ernie Galsworthy</p>	<p>Torfaen /Torfaen Marilyn Frazer Kenneth Jacob Vicky Thomas</p>
<p>Caerdydd / Cardiff Gill Vaisey</p>	<p>Sir Fynwy / Monmouthshire Gill Vaisey Val Howells Peter Baines Kath Fitter N Baicher Tudor Thomas Bob Cotterell Sue Cave Liz Hackett Pain</p>	<p>Bro Morgannwg / Vale of Glamorgan Paula Webber Dafyd Trehearne R. Delpak</p>
<p>Sir Gaerfyrddin / Carmarthenshire Mary Parry</p>	<p>Castell-nedd Port Talbot / Neath and Port Talbot</p>	<p>Wrecsam / Wrexham Libby Jones Tania ap Sion</p>
<p>Ceredigion</p>	<p>Casnewydd / Newport Huw Stephens N Baicher Sally Northcott Vicky Thomas</p>	<p>Sylwedyddion / Observers Simon Oram Clare Cooper Sharon-Perry Phillips Tudor Thomas (REMW) Andrew Jones (Caldicot School) Fr Bernard Sixtus (Catholic Archdiocese of Cardiff) Pauline Smith (Welsh Government) Manon Jones (Welsh Government)</p>
<p>Conwy Phil Lord Nicholas Richter</p>	<p>Sir Benfro / Pembrokeshire Mary Parry Huw George</p>	

Minutes

1. **Cyflwyniad a chroeso /Introduction and welcome**

The Chair of WASACRE, Phil Lord (PL), thanked Cantref and Shirenewtonschool choirs for the excellent entertainment provided. He welcomed members to the Council Chamber at Usk, Monmouthshire. Monmouthshire SACRE representatives were available to talk to members during the day.

Thanking WASACRE for choosing the venue, Cllr. Jim Higginson welcomed members to the Chamber saying that at Monmouthshire County Council Religious Education is never underestimated or undervalued. Members were also welcomed by Chair of Monmouthshire SACRE, Liz Hackett-Payne, who expressed thanks to all who had organised the day. She told members it is a privilege to act as Chair to Monmouthshire SACRE, which works on the premise of complete inclusivity. She recognized that the SACRE thrives as a result of the dedication of faith representatives, who bring a valid and respected perspective to SACRE. She acknowledged teacher reps, fully supportive councillors and other members who bring academic expertise. Liz spoke of the positive nature of the SACRE in carrying out their duty to monitor RE in schools. The SACRE organises an RE event, including workshops, to help the transition between primary and secondary schools. This enhances the ability of children to understand many faiths. Additionally, the SACRE has received presentations from teachers and pupils who made school visits to Auschwitz and to Jerusalem. Liz believes SACRE is a force of positivity and inclusivity and stated that, with twenty-two SACREs working together, WASACRE has a very important role in RE. She encouraged WASACRE to ensure that the roles of SACREs are not eroded and that SACRE's statutory duties remain foremost in the eyes of the local authority and Welsh Government.

2. **Adfyfriotawel / Quiet reflection**

PL showed a YouTube film (<https://www.youtube.com/watch?v=BQbeWFxsRp0>) about the importance of St David's Day from Little Milly aged 4. He also spoke about Shrovetide and Lent, reflecting on how community celebrations are connected to the past, which is an important aspect of Religious Education.

3. **Ymddiheuriadau / Apologies**

Apologies received from Andrew Pearce, Cllr Lyndon Lloyd, Alwen Roberts, Mark Champion, Cllr Mary Barnett, Helen Gibbon, Rachel Bendell, Alison Lewis, Shè-zèr Kandro, Meinir Wynne Loader.

4. **Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwydyng Nghaerfyrddin, 18 Tachwedd 2016 / Minutes of meeting held in Carmarthen, 18 November 2016**

The minutes were accepted as a true record of the meeting. Proposed by Rheinallt Thomas (RT) and seconded by Gill Vaisey (GV).

5. **Materionyncodi / Matters arising**

P3. The work collating REMW RE Ideas continues to be a work in progress.

P3. Humanist attendance – The guidance document Welsh Office Circular 10/94 is restrictive; however the guidance stands until it is changed. GV told WASACRE members that Kathy Riddick has sent a new book *What is Humanism?* written by Michael Rosen and Annemarie Young for KS2 and KS3

pupils. Kathy said she would like to have been present at the meeting but was unaware about it until recently.

P3. WASACRE has received a response from Welsh Government regarding the status of the agreed syllabus.

P.4. Executive members have met with the Minister, Kirsty Williams. The status of the Agreed Syllabus was discussed and the Minister asked for evidence that schools are not complying. Members discussed whether SACREs can produce evidence that statutory requirements are not being met. Members acknowledged that there is a procedure to follow if schools are found not to be meeting their statutory requirement for RE and that SACREs should try to resolve the problem in the first instance. GV was heartened by the Minister's response, as she stated that schools should be meeting higher standards and was adamant, therefore, that all schools must follow the Agreed Syllabus. If they did not they could not meet those required standards. GV reported that the Minister was very strong in backing WASACRE on this issue.

P. 5. The presentation from lead practitioners will go ahead in Wrexham

P. 7.PL attended the EFTRE Executive meeting. He visited a variety of schools and had the opportunity to stay with a family in Finland. There will be a presentation/summary in Wrexham.

P.8. Item 9. Edward wrote to the Minister. Statutory requirements are devolved.MP said Westminster can pass legislation and Welsh Government decides whether Wales accepts or rejects legislation. There are no powers retained by Westminster that apply to just education. This concurs with the fact that the REC Commission only applies in England. Wales is a legislative power, but Human Rights and other areas of law are not devolved. So when making decisions Welsh government have to ask whether this is solely education or does it include things that are not devolved matters.

Action: Thanks will be written to Kirsty Williams for a swift reply – EE.

P.10. Date of the summer meeting in Wrexham is Friday 7th July in the Council Chamber.

6. **Cyflwyniad NAPfRE / NAPfRE presentation:**

Cyfoethogi'r cwricwlwm modern - o safbwynt ysgol arloesi / Enriching the modern curriculum – from a pioneer school perspective –Owain ap Dafydd Ysgol Gyfun Cwm Rhymni

Owain ap Dafydd Ysgol Gyfun Cwm Rhymni gave a presentation on the Donaldson Report/*Successful Futures*. Cwm Rhymni, the only Welsh medium school in Caerphilly, will have over 2000 pupils within 5 years. They see themselves along with the feeder primaries as part of a 'family of schools'. When children start primary school they belong to Cwm Rhymni. Pupil progress is at the heart of the school. The school has responded to *Successful Futures*/the Donaldson Report. The school has taken on board *Successful Futures* and the 4 Purposes are already being adopted by the school. The main focus at the school is on pedagogy, leadership and collaboration. Literacy is at the heart of everything. When lesson observations take place they look at whether the 4 Purposes are met. Specialists in secondary school are working with primary schools to develop the curriculum. The school has introduced Leaders of Pedagogy (LOP). Subject leaders are also responsible for developing staff. The school employs a Senior Leader of Pedagogy on TLR1. LOPs will be leading the six areas of the new curriculum. Cluster work is essential. They support primary schools and advise on subject specialisation. They also worked with Ysgol Llanharia Foundation unit KS2 and KS3 looking at pedagogy. The school takes time to reflect

and improve and are developing consistency in a 3-16 curriculum. Transition is a key in Successful Futures. Teachers visit primary schools on a regular basis to get to know the children individually. Curriculum development was seen as a way forward in developing the confidence and wellbeing of pupils. Cross curricular events are fundamental in Ysgol Cwm Rhymni. The Head talked about being in the Aberfan area and marking this history in cross curricular activities in a similar way they have marked the history of the Holocaust. The RE department is very important in this cross curricular approach. Welsh Bacc is also seen as fundamental to the development of the curriculum. Ysgol Cwm Rhymni now teaches RE through the Welsh Language Curriculum. Owain said that rather than the usual one hour per week, as a result of this change RE now gets four hours per week. He reported that Estyn were happy with the provision. The co-ordinator of RE works very closely with the Welsh department. In Owain's opinion, resources for RE are better with this approach as the Welsh department have helped to develop the resources. This, he maintains, brings out a better understanding from the language. The consistency and quality of the Welsh has improved and the quality of RE has improved as a result of the improved status of the teachers teaching RE. RE is compulsory subject in Donaldson in the Humanities AoLE. The headteacher believes that the 4 Purposes fit in ideally with RE. RE is more than just another subject it contributes to wellbeing. He said that in an area where deprivation is high and people have significant concerns about perceived migration in the valleys of Wales, RE is developing respect and understanding.

PL thanked Owain for providing an understanding of what is happening across the school. During questions a member said that the Head had talked about KS3 having to meet the requirements of the Agreed Syllabus. But what happens at KS4? Owain said that a Cross curricular approach is taken. RE has been taught by people who are not subject specialists in the school. Sometimes through cross curricular days but that the school has covered Agreed Syllabus and that this has been recognised by Estyn. Welsh Bacc is also being used to teach RE. He said that the school did not go down the short course route, but GCSE and A Level Religious Studies are popular options. Huw Stevens (HS) asked how much time was being given to History and Geog. Owain said that they continue to have one hour per week. He reiterated that he believed that RE has improved through teaching in first language Welsh lessons. A question was asked about the quality of teachers applying at the school. Owain said that to produce good students we need good teachers and that they don't have a shortage of people applying at Cwm Rhymni. Once appointed, they are given the opportunity to develop. In answer to another question Owain confirmed that RE is the only subject to be taught through first language Welsh lessons, but that some RE was also taught during registration period and through the Welsh Baccalaureate. Discussions followed with a clear message that WASACRE members didn't think that teaching RE through registration periods could be considered as good practice.

7. **Cyflwyniad WASACRE/WASACRE presentation:**

Gwaith y rhwydwaith ysgolion arloesi a'r MDAPH Dyniaethau/Work of the pioneer school network and the Humanities AOLE - Manon Jones

PL introduced Manon Jones to WASACRE. He informed members that WASACRE are now meeting with Welsh Government on a regular basis.

Manon Jones brought WASACRE up to date on the current progress of the new curriculum with particular reference to the Humanities AOLE. Successful Futures was published two years ago and

Manon considered that the heart of the new curriculum is to encourage young people to develop as full members of society and that this is reflected in the 4 Purposes. Manon reported that the recommendation is that RE continues to be a statutory requirement. Welsh Government have published a document *A curriculum for Wales, a Curriculum for Life* (<http://gov.wales/topics/educationandskills/schoolshome/curriculuminwales/curriculum-for-wales-curriculum-for-life/?lang=en>). Manon's presentation summarised some of the main points within this document which will bring fundamental changes to the Education system in Wales. The curriculum will be fully implemented in 2021. There will be a robust accountability system throughout the development of the curriculum. The pioneer network was set up in 2015. Digital Competence is one area of the curriculum that has already been developed. In 2017 there will be practical support for the professional teaching pioneers who are developing the new curriculum. Welsh Government is looking at ways to prepare the practitioners for the new curriculum and have developed a network of schools across Wales so that there is proper representation. There will be a collaborative approach to the development of the AoLE. Pioneers will identify what is working at the moment, share and provide feedback. This will be an inclusive approach with practitioners leading the work. They will be working with experts from Wales and the world. Welsh Government, Estyn, Qualifications Wales and other stakeholders are partners in the development of the new curriculum. Welsh Government is also seeking to develop a partnership with WASACRE which they see as vital now that the focus of the work is to develop the humanities part of the curriculum. Manon voiced her appreciation of the advice and support she has received from WASACRE. Manon informed WASACRE that enriching experiences will be a focus across the whole curriculum and that work has already started on the AoLE. Questions will be asked such as, what do we mean by Humanities? What are the links to other AoLE? The next step will be to develop the detail working groups looking at cross curricular approaches, enrichment and experiences, the Welsh dimension, wider skills and assessment and progression. These groups have published reports which are available online. The new curriculum is meant to be holistic. The group developing humanities has met once. Welsh Government recognises the importance of working together. Welsh Government wants to build strong foundations. They recognise that WASACRE has a body of expertise and they have asked WASACRE to share in this process. Members from WASACRE and NAPfRE will meet with Welsh Government at the end of the month (add the date). Welsh Government are looking at how they can engage with various SACREs to look specifically at RE. Their aim is to have a good working relationship from the start. Manon stated that Welsh Government needs to know the RE issues from the very beginning.

Questions following the presentation included:

"I assume the intention that the humanities will work together?" – Manon said that Humanities will be looked at in a holistic way but that it was the intention that but the individual disciplines will remain. They will also be making the links with the AoLE as the new curriculum will be a holistic framework.

A member asked how SACREs can ensure how the Agreed Syllabus is being met. Members expressed concern that they are hearing that already some schools think that they do not have to follow the Agreed Syllabus. VT said that the SACREs she represents have already sent out letters to schools reiterating the statutory nature of the agreed syllabus along with a proforma for schools to fill in to show where they are meeting these legal requirements.

The following points were raised in a lively discussion that took place following lunch:

- It is important that the Agreed Syllabus is adhered to during the next few years while the 4 Purposes are being developed within Humanities. The Status of RE remains statutory and schools should be delivering RE according to the Agreed Syllabus.
- Concern that Estyn current reports do not demonstrate good practice in RE. Members were concerned that during the inspections Estyn may perhaps see paperwork, but not the RE itself. Estyn may not, therefore, report when schools are not complying with Agreed Syllabuses.
- Members expressed concern that teaching RE via other subjects could potentially be ‘killing RE’. For any subject to be delivered during registration, for example, is not appropriate. Non-specialist teaching in RE may be seen as a disservice. Specialist RE teachers are needed to teach RE effectively and sometimes schools are using a cross-curricular approach as a money saving exercise. If a school values subject teachers they should be investing in RE. If headteachers begin to see this approach as good practice, it could potentially undermine the principles of Donaldson. Manon Jones said that in designing the new curriculum there is a need for Quality Assurance to ensure that this is not the case. From 2018 there documents will be available stating how RE should and could be delivered.
- The ‘What is good RE?’ document will be considered in designing the new curriculum. We need to make sure that, if RE is to be delivered through the humanities curriculum in the future, this is good RE.
- The issue of non-compliance has raised for the last 18 months as SACREs have been receiving anecdotal evidence of a there being a view in some schools that the Agreed Syllabus doesn’t have to be adhered to. Some members would like to have received a statement from the Minister confirming the status of RE. In some SACREs letters have already gone out to all schools reminding them of the statutory nature of RE.
- It was pointed out that, whilst RE can be delivered in a number of ways as long as the Agreed Syllabus is adhered to, there is concern about the workload of Heads of Department for RE in approaches where they would be required to provide resources for non specialist teachers.
- Manon Jones was asked who would determine the best model in the new curriculum. Manon said that they need to have consistency with the other AoLE and to develop the curriculum, trial and change mindsets by focusing in the 4 Purposes. Welsh Government would be developing, trialling and sharing ideas. There are a variety of people who will challenge pioneer schools. A member asked Manon who would retrain teachers. Manon informed WASACRE that colleagues in Welsh Government were going to work with teacher trainers and teachers who are in the profession already. This raised the issue of who would fund teacher training, hiring venues and promote events.
- WASACRE should gather evidence that Agreed Syllabuses are not being adhered to:-
  - There was a concern expressed by a member that headteachers may just say they were complying.
  - It was suggested that perhaps heads of department and challenge advisors could be an avenue to collect evidence.

- There would be an opportunity to ask them when lead practitioners meet.
- Collecting of evidence would be too time consuming and may not change anything.
- WASACRE members were cautious about going down this route as most schools have a good relationship with SACRE. If WASACRE is required to collect evidence then WASACRE may be seen to be policing the curriculum and could affect the positive relationship we currently have with schools.
- A suggestion mooted by a member was SACREs host a meeting of HODs to show SACRE support.
- It was pointed out that non-compliance could be an issue for primary schools too.
- We must ensure in the new curriculum that RE has parity with History and Geography and that it is delivered by specialists.
- WASACRE were informed that a member was aware of a school that is ‘trying out Donaldson’. They have already started with Year 7 and other schools have visited as an example of good practice and are now using it in their schools. Manon Jones was asked whether she was aware of the schools that are pioneering and whether there is good model. Manon said that she appreciates the feedback she is getting at the WASACRE meeting and that she will bear it in mind and pass it on.
- There was a discussion about whether there might be an opportunity to visit a Caerphilly school as a case study to see how RE is being re-visioned. A discussion on the protocol for doing this took place. Some members pointed out that it was local SACREs and not WASACRE who should visit schools.

Action: VT to discuss this in Caerphilly SACRE.

Action: Agenda the issue of training at the next Exec meeting.

8. **Cyflwyniad NAPfRE / NAPfRE presentation:**

Addysgu Addysg Grefyddol o fewn cwricwlwm y Dyniaethau/ Teaching Religious Education within a Humanities curriculum –Sharon Perry Phillips

Sharon Perry-Phillips, Head of RE at Monmouth Comprehensive School presented her experiences of teaching RE within a humanities based curriculum for the past 9 years which is in line with Donaldson. She suggested there are lessons to be learnt as we approach Successful Futures. The school produced a skills based integrated curriculum and skills became dominant over range and they became a driving force of learning. Five themes were identified, including research skills. The aim was explicitly develop these skills. It was a cross curricular, skills based and ‘Donaldsonesque’ curriculum. Welsh Baccalaureate and the Advanced Welsh Baccalaureate were also an integral feature. Humanities became a fully integrated department and each class had a very different experience of Religious Education. There was evidence of this from the parents of twins in the school. There was the realisation that RE fits everywhere and the links were easy to make. Assessments were flexible, but at least three per year had a concrete RE element. The approach was student centred and student driven. A strength of this approach

was that you got to know your students very well. Estyn commented that the approach had revitalised teaching strategies. For RE this approach meant that collaboration was fantastic and teachers developed an appreciation of sister subjects. As an RE specialist teacher, Sharon, who had previously taught multiple classes of RE for one hour a week, it was good to teach them more often. Good relationships were built and the uptake for RE improved. Sharon reported, however, that the negative impact on RE from non-specialism was phenomenal. She witnessed a significant knowledge deficit in RE by Year 8. The ratio of RE teachers was tiny in comparison to History and Geography, so RE took the brunt of the deficit. The school noted teacher bias was inevitable as people play to their strengths. After a number of years using this curriculum model, in Jan 2015 they reverted to teaching the subjects separately. And in Feb 2015 Successful Futures was introduced. Sharon reported that, in her experience, this way of teaching was 'death to Humanities'. Reverting back had had a positive effect and they are much happier having discrete terms to develop discrete skills. Sharon reported that RE had not been taught in the same way by non-specialists. For instance, she was frustrated that in the last two years no one had asked to borrow Sikh artefacts and not once had a visit been arranged. It produced a 'grab and run type of teaching.' She suggested that if they had to think again there would need to be investment time and non-specialist staff training. There should be embedded Inset. Additionally there should be consistency of staffing, ownership and collaborate planning. Sharon argued that schemes of work and resources, etc. would not matter if you didn't invest in staff. She also recommended that there should be a balance between skills and subjects. Subject specialism must be retained at KS3. The integrated curriculum at Monmouthshire Comprehensive was in line with Successful Futures. She warned that unless we are really careful with RE it will be it and not History or Geography that will lose out.

Questions included:

If you had a choice would you prefer not to go down the Donaldson Approach?

Sharon said that subject specialism was lost and she would 'bite your hand off not to go down that road'. You get much better RE via a specialism. GV reported that she has seen amazing and inspiring RE that is in Monmouth Comprehensive School. She felt very strongly that if Sharon and her specialist team could not deliver that it would be a real shame. Sharon said that another problem encountered in the Humanities approach was that there was little time to engage pupils and inspire them to take RS at GCSE. Teachers of humanities would inevitably sell their own subject and it is the love of your subject that inspires people. The school has now replaced an integrated approach with a modular approach though they still attempt to cross link schemes. Sharon said that under the integrated scheme RE was being taught like History's said that subject skills are important as the cross curricular skills and asked where that fits into Donaldson. Manon Jones said that the disciplines will remain and that it had been definitely worthwhile to listen to the talk given by Sharon. VT stated that it was good to end the talk on a positive note and she appreciated Sharon's honesty in her feedback. She expressed concern that KS4 is content laden and that some of that now has to be covered at KS3. At the WJEC training event Sharon said that she felt as overwhelmed as she had ever been. She felt fortunate to have 5 hours a fortnight to cover the GCSE course but she was aware that other staff didn't have that. PL noted that he has taught in schools with no subject specialists and that it was very difficult to inspire non-specialist staff. He recalled that he had had to plan all of the lessons to ensure engagement and progression from KS3 to 4

9. **Diweddariadau/Up-dates:**

- **Canllawiau Reoli Hawl Tynnu'nôl o Addysg Grefyddol/ *Guidance on Managing the Right of Withdrawal from Religious Education***

Gill Vaisey has made progress with the document. The main development has been as a result of a presentation from Shaun Evans- Pask from Untethered Limited who presented to the Executive Committee on 1st Feb 2017 on issues around withdrawal from religious education. He has since provided a section to go into the document. GV has now written a section on each of the major world faiths in order to minimise withdrawal. The document is at the proofreading stage and will soon go to translation. GV has had to go back to WG on an issue with 10/94 that needs clarification.

- **Ymarferwyr Arweiniol/Lead Practitioners**

We now know who the Lead Practitioners are and what schools they belong to. WASACRE could have a presentation from consortia in the south during its Autumn Term meeting in Bridgend. This would be another opportunity to put them in contact with one another.

- **Materion Llywodraeth Cymru / Welsh Government matters –**

- Cyswllt Newydd/New Contact – David Heath

- Cyfarfod Llywodraeth Cymru/ Welsh Government contact meeting – 16/1/2017 & 14/12/16

WASACRE have met with Welsh Government five times in the last term and a half. This included a meeting between Phil Lord, Libby Jones, David Heath and Abi Williams in Colwyn Bay. It is encouraging that David Heath was so knowledgeable and enthusiastic about RE. Regular meetings will be held in the future. WASACRE will also be meeting Welsh Government concerning the new curriculum. WASACRE are sharing with Welsh Government the issues we are concerned about such as legislation, withdrawal, Humanist representation on SACREs, the collection of annual reports, Circular 10/94 and that schools should still be following the Agreed Syllabus.

SACRE Annual Reports should be sent to Abi Williams:

Abigail.Williams@wales.gsi.gov.uk

WASACRE have a meeting on the 27th March with Welsh Government.

Action: LJ to follow up which reports are missing.

10. **Adroddiadargyfarfod y PwyllgorGwaith a gynhaliwyd ar 1 Chwefror 2017 / Report from the Executive Committee held on 1 February 2017**

Items: -

Members were reminded that faith representatives for the Church in Wales on SACRE were concerned with issues relating to the agreed syllabus rather than SACRE discussing issues relating to the CiW own RE curriculum for VA schools.

Shaun Evans-Pask – Untethered Limited – Identity based incidents. Very interesting and schools will be receiving this training.

7. In light of the work that GV has done on the Withdrawal Document which has been very time consuming a discussion was had on whether WASACRE should pay for this in the future. If so it would be necessary to develop a protocol that fits with our aims.

MM proposed and EE seconded the motion - *Is it the will of WASACRE that we can employ and use the expertise of consultants to pay them for their time?*

11. **Gohebiaeth /Correspondence**

- i. Peter Hemming- Invitation to a free seminar on ‘Religious Diversity in the Primary school’, 30th March at Cardiff University. WASACRE have a place reserved and LJ will attend.
- ii. Harkirat Singh- Sikh Education Service. Based in Northampton, offering workshops and visits to schools in Wales and hoping to make links with Wales.
- iii. Members asked if the workshops are available bilingually and what do we know about the service. Neeta Baicher offered to look into this further and liaise with LJ.
- iv. Commission on RE in England- Evidence gathering. Phil Lord’s name has been put forward as a link for this. It is an England matter and members have already agreed not to take part.
- v. Welsh Government colleague David Heath. Response regarding agreed syllabus for RE and assessment.
- vi. The Baha’i Community in Wales wished WASACRE a joyful greeting for the forthcoming Baha’i New Year on 20th March. This is a special year for the community as it is the bicentenary of the founder Bah aullah which will be celebrated in October.
- vii. WASACRE received correspondence from Matthew Vince, a doctoral student at Cardiff University’s Centre for the Study of Islam – UK. He is exploring Islam in RE in state schools. Matthew is a trained RE teacher. He is interested in coming along to SACRE/WASACRE to build a network between ourselves and the university. It was decided that GV speak with him and discuss him attending Cardiff SACRE in the first instance.
- viii. Wendy Dossett sent WASACRE information about three study days of teachers being held at the University of Chester. They are not board specific but would be useful to teachers of WJEC A Level. They are on Philosophy and Ethics, Buddhism and Christianity. The workshops are intended to give a back to university experience. Details are available on the University Website. PW will be attending two of the workshops.

12. **U.F.A. /A.O.B.**

1. Humanism - book has gone to all schools. Sharon Perry-Phillips reported that it is very useful and that the Humanist Association has been very helpful with the content of the GCSE. It is in pupil speak and helpful for the GCSE. She informed WASACRE that for delivering Hinduism at GCSE and for Life and Death Thornhill Crematorium in Cardiff are providing Cultural Tours
2. The AREIAC Annual Conference is taking place in York on 3rd – 4th July. Day 1 focuses on assessment and progression and Day 2 on curriculum development and working with faith communities. The conference is open to bookings from AREIAC members and non- members. For more information please contact the conference organizer Gill Vaisey.

13. **Dyddiad y cyfarfodnesaf / Date for next meeting:** 7 Gorffennaf 2017, Wrecsam/ 7 July 2017, Wrexham.

Dyddiadau cyfarfodyddyn y dyfodol / Future meeting dates: Autumn 2017, Bridgend; Spring 2018, Swansea.

DRAFT

Enwebiadau ar gyfer Pwyllgor Gwaith y CCYSAGauC (Gorffennaf 7, 2017)

Nominations for the Executive Committee (7 July, 2017)

Mae DAU o enwebiadau ar gyfer DWY swydd ar y Pwyllgor Gwaith.

There are TWO nominations for TWO positions on the Executive Committee.

1. Alison Lewis CYSAG Abertawe

Mae gen i radd mewn Athroniaeth o Brifysgol Abertawe ac rwyf yn fam i ddau o fechgyn. Rwyf wedi bod yn bennaeth yr Adran Addysg Grefyddol yn Ysgol Gymunedol Cefn Hengoed yn Abertawe ers 2001. Pan gyrhaeddais yno, fy nghanhadaeth oedd chwyldroi'r adran drwy wneud yn siŵr fod pob disgybl yng Nghefn Hengoed yn cael cyfle i astudio pwnc a fyddai nid yn unig yn gymhwyster TGAU pwysig iddynt, ond yn un sydd mor gyfoethog mewn sgiliau bywyd hanfodol. Felly, er mai dim ond 2 awr y pythefnos oedd gen i ar y cwricwlwm, teilwrais y cwrs TGAU i ganiatáu iddo gael ei ddysgu o dan y cyfyngiadau hynny. Ni oedd yr ysgol anenwadol gyntaf yng Nghymru i gael cohort llawn yn ymgeisio am TGAU Astudiaethau Crefyddol, yn cynnwys pob disgybl yn ein Hadran Addysgu Arbenigol.

Mae fy adran wedi mynd o nerth i nerth, ac mewn adeg pan mae oriau pwnc yn cael eu torri ar draws y cwricwlwm, bûm yn rhagweithiol yn sicrhau mwy o amser cwricwlwm i roi addysg grefyddol gyflawn a chytbwys i'r disgyblion, yn llawn o sgiliau a gwerthoedd sydd yn hanfodol i'w bywyd fel oedolion ifanc. Mae'n destun balchder i mi fod AG yn cael ei gydnabod fel pwnc gwerthfawr yn fy ysgol ond rwy'n deall nad felly y mae hi ymhob man, ac yn teimlo mai rhan o'm gwaith yw sicrhau fod AG yn cael lle teilwng ym mhob ysgol. Nid yw 'talu gwrogaeth' i AG yn ddigon; mae'n hollbwysig fod rhwymedigaethau statudol yn cael eu glynu atynt a bod AG ystyrllon yn cael ei dysgu ar draws pob ysgol yng Nghymru.

Yn ystod fy ngyrfa addysgu hyd yma, rwyf wedi bod yn arholwr TGAU Astudiaethau Crefyddol i CBAC a chefais fy newis i weithio ochr yn ochr â Gavin Creigen fel cymedrolydd ar gyfer lefelu safoni mewn Addysg Grefyddol yn 2012. Rwyf hefyd wedi gwasanaethu ar CYSAG Abertawe am flynyddoedd lawer fel Is Gadeirydd a bellach yn Gadeirydd, ac wedi cynrychioli fy CYSAG yng nghynadleddau CCYSAGauC.

Yn ogystal â dysgu'n llawn amser, rwyf yn gweithio ar hyn o bryd gydag ERW fel Ymarferydd Arweiniol dros Addysg Grefyddol. Fy swyddogaeth yw rhoi i athrawon AG y sgiliau, yr wybodaeth a'r adnoddau sydd eu hangen i ddysgu Manyleb newydd TGAU mewn AG 2017, paratoi ar gyfer y cymhwyster newydd drwy sefydlu cyfarfodydd rhwydwaith a chreu cyfleoedd i gydweithio yn ogystal â chreu adnoddau ar blatfform digidol Llywodraeth Cymru, Hwb, i gydweithwyr yng Nghymru. Rwyf wedi cyflwyno cynnydd yr Ymarferydd Arweiniol mewn cynadleddau diweddar i'r rhwydwaith, CYSAG a CBAC.

Bûm yn rhan o brosiectau peilot Llythrennedd a Rhifedd yn fy ysgol ac rwyf wedi rhannu arfer da ymhlith cydweithwyr mewn cyfarfodydd rhwydwaith. Cyn bo hir byddaf yn datblygu agweddau o ddull gweithredu Donaldson ar Gymhwysedd Digidol drwy AG drwy gydweithio ag arbenigwyr TG i gynhyrchu cyrsiau Moodle i'r Fanyleb newydd i AG gan ddefnyddio Hwb.

Credaf y bydd fy mhrofiad yn fy ngalluogi i wneud cyfraniad gwerthfawr i Bwyllgor Gwaith CCYSAGauC a byddwn yn ei chael yn ffrind gwasanaethu arno, er budd fy mhwn a chydweithwyr yng Nghymru.

1. Alison Lewis Swansea SACRE

I am a Swansea University Philosophy graduate and mother of two boys. I have served as Head of the Religious Education Department at Cefn Hengoed Community School in Swansea since 2001. On arrival my mission was to turn the department around by ensuring that every pupil at Cefn Hengoed had the opportunity to study a subject that could not only provide them with an important GCSE qualification, but one that is so rich in essential life skills. So, despite having only 2 hours per fortnight on the curriculum, I tailored the GCSE course to allow it to be taught under these constraints and became the first non-denominational school in Wales to have full cohort entry for GCSE Religious Studies, including every pupil in our Specialist Teaching Facility.

My department has gone from strength to strength, and in a time when subject hours are being cut across the curriculum, I have been proactive in securing more curriculum time to provide pupils with well-rounded and balanced religious education, abundant in skills and values essential for life as young adults. I am proud that RE is recognised as a valuable subject in my school but I understand that this is not the same everywhere, and feel that part of my work is to ensure that RE is given its rightful place in all schools. A 'token gesture' approach to RE is not enough; it is vital that statutory obligations are adhered to and meaningful RE is being taught across all schools in Wales.

During my teaching career to date, I have been a WJEC examiner of GCSE Religious Studies and was selected to work alongside Gavin Craigen as moderator for levelling standardisation in Religious Education in 2012. I have also served on the Swansea SACRE for many years as Vice Chair and now Chairperson, and have represented my SACRE at WASACRE conferences.

In addition to my full time teaching commitment, I am currently working with ERW as a Lead Practitioner for Religious Education. My role is to equip teachers of RE with the skills, knowledge and resources necessary to teach the new 'GCSE Specification in RS 2017', to prepare for the new qualification through setting up network meetings and create collaboration opportunities as well as creating resources on the Welsh Government's digital platform, Hwb, for colleagues in Wales. I have presented the Lead Practitioner's progress at recent network, SACRE and WJEC conferences.

I have been a part of Literacy and Numeracy pilot projects in my school and have shared good practice amongst colleagues in network meetings. I will soon be developing aspects of the Donaldson approach on Digital Competency through RE by collaborating with IT specialists to produce Moodle courses for the new Specification for RS using Hwb.

I believe that my experience will allow me to make a valuable contribution to the WASACRE Executive Committee and I would find it a privilege to serve, for the good of my subject and colleagues in Wales.

2. Gill Vaisey CYSAG Sir Fynwy

Mae Gill Vaisey yn athrawes gymwysedig ac yn Ymgynghorydd Addysg Grefyddol sy'n arbenigo mewn addysg gynradd ac addysg y blynyddoedd cynnar.

Ar ôl astudio ar gyfer ei gradd B.Add. Anrh, gydag Astudiaethau Crefyddol fel ei phwnc arbenigol, bu'n addysgu plant oed cynradd cyn ymgymryd â swydd fel Athrawes Ymgynghorol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Ngwent a chyflawni swydd debyg wedyn gyda Morgannwg Ganol. Ers 1996 mae Gill wedi bod yn ymgynghorydd llawrydd llwyddiannus sy'n rhoi hyfforddiant a chymorth i Allau, Esgobaethau ac ysgolion ledled Cymru a Lloegr ac mae bellach yn adnabyddus yn genedlaethol am ei gwaith gyda phlant yn y Blynyddoedd Cynnar.

Gill yw'r ymgynghorydd proffesiynol i CYSAGau Blaenau Gwent, Sir Fynwy a Chaerdydd a than yn ddiweddar roedd hi hefyd yn cefnogi CYSAGau Bro Morgannwg a Rhondda Cynon Taf.

Mae ei phrofiad perthnasol yn cynnwys:

- Aelod gweithgar o Gymdeithas CYSAGau Cymru ers ei sefydlu;
- Wedi bod yn darparu arbenigedd proffesiynol i CYSAGau Blaenau Gwent a Sir Fynwy ers 1996 ac i CYSAG Caerdydd ers 2014;
- Wedi ysgrifennu Meysydd Llafur Cytûn ar gyfer AG a deunydd cymorth, cynllunio ac asesu cynhwysfawr cysylltiedig i athrawon ar gyfer sawl Awdurdod Lleol yng Nghymru;
- Hyfforddiant a gwaith ymgynghorol rheolaidd ar gyfer athrawon cynradd ac ymarferwyr y blynyddoedd cynnar ledled Cymru a Lloegr;
- Rhoi hyfforddiant a chynghor i Awdurdodau Lleol ac Esgobaethau Eglwysig ledled Cymru a Lloegr;
- Aelod o'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol, y bu'n gadeirydd arno am dair blynedd;
- Cynhyrchu llyfrau ac adnoddau i athrawon ar gyfer Cyfnod Allweddol 1 a gomisiynwyd gan ACCAC;
- Chwarae rhan a rhoi cymorth yn uniongyrchol gyda phrosiectau amrywiol gan yr Adran Addysg a Sgiliau;
- Cynhyrchu a chyhoeddi adnoddau am ddim ac i'w prynu (Books at Press) i gefnogi Cwricwlwm y Cyfnod Sylfaen yng Nghymru a chwricwlwm EYFS a CA1 yn Lloegr; a'r Curriculum for Excellence yn yr Alban;
- Cysylltiadau clòs ag ystod eang o gymunedau ffydd a chynrychiolwyr unigol;
- Aelod o Gymdeithas Ymgynghorwyr ac Arolygwyr AG y DU (AREIAC) ac ar hyn o bryd aelod o'r pwyllgor gwaith gan gynrychioli Cymru a darparu seminarau'n rheolaidd ar gyfer ei haelodau;
- Cynrychiolydd CCYSAGauC ar Gyngor Addysg Grefyddol Cymru a Lloegr;
- Wedi mynychu cynhadledd EFTRE (Fforwm Ewropeaidd i Athrawon AG) yn Vienna;
- Cynrychioli CCYSAGauC yng Nghyfarfod Bwrdd EFTRE yn Athen, Ebrill 2017;
- Mynychu cyfarfod gyda Kirsty Williams a Swyddogion eraill Llywodraeth Cymru, Mawrth 2017, fel rhan o gynrychiolaeth o Banel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol (PYCAG);
- Gweithio gydag aelodau PYCAG i gefnogi'r Ysgolion Arloesi wrth iddynt ddatblygu elfen AG o Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau; a
- Mynychu cyfarfodydd â'r Rhwydwaith Ysgolion Arloesi a drefnwyd gan Lywodraeth Cymru.

Yr ethos sy'n sail i'w hymgyngoriaeth yw hybu a chefnogi rhagoriaeth mewn addysg grefyddol mewn ysgolion a sefydliadau addysgol. Byddai Gill yn falch o gael cefnogi a rhannu ei harbenigedd gyda Phwyllgor CCYSAGauC.

2. Gill Vaisey Monmouthshire SACRE

Gill Vaisey is a qualified teacher and Religious Education Consultant specialising in primary and early years education.

After studying for her B.Ed. Hons. Degree, with Religious Studies as her specialist subject, she taught primary age children before taking up a post as Advisory Teacher for Religious Education in Gwent followed by a similar post with Mid Glamorgan. Since 1996, Gill has been a successful freelance consultant providing training and support for LAs, Dioceses and schools across Wales and England and is now a nationally known figure in the UK for her work with RE and Early Years children.

Gill is the professional consultant to Blaenau Gwent, Monmouthshire and Cardiff SACREs and until recently also supported the Vale of Glamorgan and Rhondda Cynon Taf SACREs.

Relevant experiences include:

- An active member of the Welsh Association of SACREs since its inception and currently an Executive Member;
- Providing professional expertise to Blaenau Gwent and Monmouthshire SACREs since 1996 and to Cardiff SACRE since 2014;
- Writing Agreed Syllabuses for RE and accompanying comprehensive teachers' support, planning and assessment material for several Local Authorities in Wales;
- Regular training and consultancy for primary teachers and Early Years practitioners across both Wales and England;
- Providing training and advice to Local Authorities and Church Dioceses across Wales and England;
- A member of the National Advisory Panel for Religious Education, of which she was chairperson for three years;
- Producing Key Stage 1 books and teachers' resources commissioned by ACCAC;
- Direct involvement and support with various DfES projects;
- Producing and publishing free and purchasable resources (Books at Press) to support the Foundation Phase Curriculum in Wales, the EYFS and KS1 curriculum in England and the Curriculum for Excellence in Scotland;
- Close links with a wide range of faith communities and individual representatives;
- A member of the UK Association of RE Advisers, Inspectors and Consultants (AREIAC) and currently executive committee member representing Wales and regularly providing seminars for its members;
- WASACRE representative on the REC (Religious Education Council for England and Wales);
- Attended 2016 EFTRE (European forum for Teachers of RE) conference in Vienna;
- Represented WASACRE at EFTRE Board Meeting in Athens, April 2017;
- Attended meeting with Kirsty Williams and other Welsh Government Officials, March 2017, as part of the NAPfRE delegation of representatives;
- Actively working with NAPfRE members to support the Pioneer Schools in the development of the RE element of the Humanities Area of Learning and Experience; and
- Attending Welsh Government convened meetings with the Pioneer Schools Network.

The ethos behind Gill's consultancy is to promote and support excellence in religious education in schools and educational establishments.

Enwebiadau ar gyfer Is-Gadeirydd y CCYSAGauC (7 Gorffennaf 2017)

Nominations for the position of Vice Chair for the Wales Association of SACREs (7 July 2017)

1. Y Cyng. Ernie Galsworthy CYSAG Merthyr Tudful

Bûm yn aelod o GYSAG ers Mai 2012, wedi i mi gael fy ethol i'r cyngor. Cyn hynny bûm yn gynghorydd rhwng 1987 a 2004, a gwasanaethais ar GYSAG Merthyr Tudful yn ystod y cyfnod hwn a mynychu cyfarfodydd CCYSAGauC yn ogystal.

Cefais fy magu mewn amgylchedd Bedyddwyr Cymreig, a than yr oeddwn yn 5 oed bûm yn byw gyda'm mam-gu, Cymraes nad oedd, yn anffodus, wedi dysgu Cymraeg i fy mam ond a wnaeth ei gorau i'm haddysgu i yn yr iaith. Wedi ei marwolaeth, fodd bynnag, collais yr iaith, ac ni ailafaelais ynddi tan y 1990'au hwyr pan fynychais gwrs WLPAN ym Mhrifysgol Caerdydd.

Rwy'n coleddu safbwynt heddychol, a'm harwyr yw Mahatma Gandhi, John Lennon ac Iesu Grist. Yr oeddynt ill tri'n heddychwyr, a chafodd y tri eu diwedd trwy drais. Mae bod yn heddychwyr yn ddull peryglus o fyw, ac weithiau mae angen dewrder i fyw buchedd o'r fath.

Rwyf hefyd yn gynrychiolydd y cyngor ar y Pwyllgor Awdurdodau Lleol Di-niwclear; rwy'n credu bod hynny'n adlewyrchu fy nymuniad i fyw mewn heddwch.

Yr oedd fy nhri arwr yn Hindŵ, yn anffyddiwr ac yn Gristion. Er nad wyf yn cyd-fynd yn llwyr â safbwyntiau fy arwyr, mae gennyf barch mawr tuag atynt, ac rwy'n credu bod parch tuag at bob crefydd yn sylfaenol i heddwch byd-eang.

1. Councillor Ernie Galsworthy Merthyr Tudfil SACRE

I have been a SACRE member since May 2012 after I was elected to council. I was previously a councillor from 1987 until 2004, and served on Merthyr Tydfil SACRE during this period and also attended WASACRE meetings.

I was brought up in a Welsh Baptist environment and until the age of 5 lived with my grandmother, a Welsh speaker, who unfortunately did not teach Welsh to my mother although, did her best to teach me. Consequently after her death I lost the language and did not pick it back up again until the late 1990's when I attended a WPLAN course at Cardiff University.

I hold pacifist views and my great heroes are Mahatma Gandhi, John Lennon and Jesus Christ, All three were pacifists and met violent deaths. Being a pacifist is a dangerous way of living and sometimes courage is needed to live this life.

I am also the council representative on the Committee of Nuclear Free Local Authorities which I believe reflects how I wish to live in peace.

My three heroes were a Hindu, an atheist and a Christian. While I do not believe totally in the views of my heroes I have great respect for them and it is respect for all religions which I believe is fundamental for world peace.

2. Gill Vaisey CYSAG Sir Fynwy

Mae Gill Vaisey yn athrawes gymwysedig ac yn Ymgynghorydd Addysg Grefyddol sy'n arbenigo mewn addysg gynradd ac addysg y blynyddoedd cynnar.

Ar ôl astudio ar gyfer ei gradd B.Add. Anrh, gydag Astudiaethau Crefyddol fel ei phwnc arbenigol, bu'n addysgu plant oed cynradd cyn ymgymryd â swydd fel Athrawes Ymgynghorol ar gyfer Addysg Grefyddol yng Ngwent a chyflawni swydd debyg wedyn gyda Morgannwg Ganol. Ers 1996 mae Gill wedi bod yn ymgynghorydd llawrydd llwyddiannus sy'n rhoi hyfforddiant a chymorth i ALLau, Esgobaethau ac ysgolion ledled Cymru a Lloegr ac mae bellach yn adnabyddus yn genedlaethol am ei gwaith gyda phlant yn y Blynyddoedd Cynnar.

Gill yw'r ymgynghorydd proffesiynol i CYSAGau Blaenau Gwent, Sir Fynwy a Chaerdydd a than yn ddiweddar roedd hi hefyd yn cefnogi CYSAGau Bro Morgannwg a Rhondda Cynon Taf.

Mae ei phrofiad perthnasol yn cynnwys:

- Aelod gweithgar o Gymdeithas CYSAGau Cymru ers ei sefydlu;
- Wedi bod yn darparu arbenigedd proffesiynol i CYSAGau Blaenau Gwent a Sir Fynwy ers 1996 ac i CYSAG Caerdydd ers 2014;
- Wedi ysgrifennu Meysydd Llafur Cytûn ar gyfer AG a deunydd cymorth, cynllunio ac asesu cynhwysfawr cysylltiedig i athrawon ar gyfer sawl Awdurdod Lleol yng Nghymru;
- Hyfforddiant a gwaith ymgynghorol rheolaidd ar gyfer athrawon cynradd ac ymarferwyr y blynyddoedd cynnar ledled Cymru a Lloegr;
- Rhoi hyfforddiant a chynghor i Awdurdodau Lleol ac Esgobaethau Eglwysig ledled Cymru a Lloegr;
- Aelod o'r Panel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol, y bu'n gadeirydd arno am dair blynedd;
- Cynhyrchu llyfrau ac adnoddau i athrawon ar gyfer Cyfnod Allweddol 1 a gomisiynwyd gan ACCAC;
- Chwarae rhan a rhoi cymorth yn uniongyrchol gyda phrosiectau amrywiol gan yr Adran Addysg a Sgiliau;
- Cynhyrchu a chyhoeddi adnoddau am ddim ac i'w prynu (Books at Press) i gefnogi Cwricwlwm y Cyfnod Sylfaen yng Nghymru a chwricwlwm EYFS a CA1 yn Lloegr; a'r Curriculum for Excellence yn yr Alban;
- Cysylltiadau clòs ag ystod eang o gymunedau ffydd a chynrychiolwyr unigol;
- Aelod o Gymdeithas Ymgynghorwyr ac Arolygwyr AG y DU (AREIAC) ac ar hyn o bryd aelod o'r pwyllgor gwaith gan gynrychioli Cymru a darparu seminarau'n rheolaidd ar gyfer ei haelodau;
- Cynrychiolydd CCYSAGauC ar Gyngor Addysg Grefyddol Cymru a Lloegr;
- Wedi mynychu cynhadledd EFTRE (Fforwm Ewropeaidd i Athrawon AG) yn Vienna;
- Cynrychioli CCYSAGauC yng Nghyfarfod Bwrdd EFTRE yn Athen, Ebrill 2017;
- Mynychu cyfarfod gyda Kirsty Williams a Swyddogion eraill Llywodraeth Cymru, Mawrth 2017, fel rhan o gynrychiolaeth o Banel Ymgynghorol Cenedlaethol Addysg Grefyddol (PYCAG);
- Gweithio gydag aelodau PYCAG i gefnogi'r Ysgolion Arloesi wrth iddynt ddatblygu elfen AG o Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau; a
- Mynychu cyfarfodydd â'r Rhwydwaith Ysgolion Arloesi a drefnwyd gan Lywodraeth Cymru.

Yr ethos sy'n sail i'w hymgyngghoriaeth yw hybu a chefnogi rhagoriaeth mewn addysg grefyddol mewn ysgolion a sefydliadau addysgol. Byddai Gill yn falch o gael cefnogi a rhannu ei harbenigedd gyda Phwyllgor CCYSAGauC.

Hoffai Gill gael y cyfle i gefnogi CCYSAGauC fel Is Gadeirydd yn ystod y cyfnod pwysig hwn o newid a datblygu'r cwricwlwm.

2. Gill Vaisey Monmouthshire SACRE

Gill Vaisey is a qualified teacher and Religious Education Consultant specialising in primary and early years education.

After studying for her B.Ed. Hons. Degree, with Religious Studies as her specialist subject, she taught primary age children before taking up a post as Advisory Teacher for Religious Education in Gwent followed by a similar post with Mid Glamorgan. Since 1996, Gill has been a successful freelance consultant providing training and support for LAs, Dioceses and schools across Wales and England and is now a nationally known figure in the UK for her work with RE and Early Years children.

Gill is the professional consultant to Blaenau Gwent, Monmouthshire and Cardiff SACREs and until recently also supported the Vale of Glamorgan and Rhondda Cynon Taf SACREs.

Relevant experiences include:

- An active member of the Welsh Association of SACREs since its inception and currently an Executive Member;
- Providing professional expertise to Blaenau Gwent and Monmouthshire SACREs since 1996 and to Cardiff SACRE since 2014;
- Writing Agreed Syllabuses for RE and accompanying comprehensive teachers' support, planning and assessment material for several Local Authorities in Wales;
- Regular training and consultancy for primary teachers and Early Years practitioners across both Wales and England;
- Providing training and advice to Local Authorities and Church Dioceses across Wales and England;
- A member of the National Advisory Panel for Religious Education, of which she was chairperson for three years;
- Producing Key Stage 1 books and teachers' resources commissioned by ACCAC;
- Direct involvement and support with various DfES projects;
- Producing and publishing free and purchasable resources (Books at Press) to support the Foundation Phase Curriculum in Wales, the EYFS and KS1 curriculum in England and the Curriculum for Excellence in Scotland;
- Close links with a wide range of faith communities and individual representatives;
- A member of the UK Association of RE Advisers, Inspectors and Consultants (AREIAC) and currently executive committee member representing Wales and regularly providing seminars for its members;
- WASACRE representative on the REC (Religious Education Council for England and Wales);

- Attended 2016 EFTRE (European forum for Teachers of RE) conference in Vienna;
- Represented WASACRE at EFTRE Board Meeting in Athens, April 2017;
- Attended meeting with Kirsty Williams and other Welsh Government Officials, March 2017, as part of the NAPfRE delegation of representatives;
- Actively working with NAPfRE members to support the Pioneer Schools in the development of the RE element of the Humanities Area of Learning and Experience; and
- Attending Welsh Government convened meetings with the Pioneer Schools Network.

The ethos behind Gill's consultancy is to promote and support excellence in religious education in schools and educational establishments.

Gill would like the opportunity to support WASACRE as Vice Chair during this important period of curriculum development and change.